

**EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
NÁRODOHOSPODÁRSKA FAKULTA
UNIVERZITA KOMENSKÉHO V BRATISLAVE
PRÁVNICKÁ FAKULTA**

Evidenčné číslo: 101002/B/2022/36114651042236164

**DETSKÁ PRÁCA A JEJ SKUTOČNÝ DOPAD NA
SOCIÁLNY A EKONOMICKÝ STATUS RODINY**

Bakalárska práca

Bratislava 2022

Sarah Martinková

**EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
NÁRODOHOSPODÁRSKA FAKULTA
UNIVERZITA KOMENSKÉHO V BRATISLAVE
PRÁVNICKÁ FAKULTA**

**DETSKÁ PRÁCA A JEJ SKUTOČNÝ DOPAD NA
SOCIÁLNY A EKONOMICKÝ STATUS RODINY**

Bakalárska práca

Študijný program: Ekonómia a právo

Študijný odbor: EKONÓMIA A MANAŽMENT
PRÁVO

Školiace pracovisko: Katedra ekonomickej teórie
Národohospodárska fakulta

Vedúci záverečnej práce: Ing. Zuzana Brinčíková, PhD.

Bratislava 2022

Sarah Martinková

Čestné vyhlásenie

Čestne vyhlasujem, že záverečnú prácu som vypracovala samostatne a že som uviedla všetku použitú literatúru.

Dátum:

.....

Podpis študenta

ABSTRAKT

MARTINKOVÁ, Sarah: Detská práca a jej skutočný dopad na sociálny a ekonomický status rodiny – Ekonomická univerzita v Bratislave. Národohospodárska fakulta; Katedra ekonomických teórií. – Vedúci záverečnej práce: Ing. Zuzana Brinčíková, PhD. Bratislava: NHF, 2021, 48 s.

Bakalárska práca definuje detskú prácu nielen ako problematiku minulých období, ale ako jav, ktorý neustále pretrváva. Poukazujeme na jej charakteristické črty, rozsah a formy vykonávania detskej práce. Približujeme súčasný stav, ktorý je momentálne v tejto oblasti vo svete. Popisujeme možné príčiny vzniku detskej práce a jej dôsledky. V práci sa zaoberáme legislatívnou úpravou k danej problematike. Popisujeme a približujeme si najvýznamnejšie organizácie, ktoré sa venujú pomoci a ochrane ľudských práv a krízovým situáciám. Rovnako tak aj medzinárodným dokumentom, ktoré sa ako prvé začali týmto globálnym problémom zaoberať. V závere práce si porovnáваме nami zvolené krajiny, ktorými sú Slovenská republika a Stredoafriická republika. Porovnáваме v tejto časti legislatívu v daných krajinách jej uplatniteľnosť, nedostatky týchto legislatív a možné riešenia. Samotný záver práce je stručnou rekapituláciou doplnenou o odporúčania autorky na zlepšenie situácie.

Kľúčové slová: detská práca, rodina, konzumná spoločnosť, chudoba, legislatíva

ABSTRACT

MARTINKOVÁ, Sarah: Child labor and its real impact on the social and economic status of the family - University of Economics in Bratislava. Faculty of National Economy; Department of Economic Theories. - Supervisor of the thesis: Ing. Zuzana Brincikova, PhD. Bratislava: NHF, 2021, 48 pp.

The bachelor's thesis defines child labor not only as a problem of the past, but as a phenomenon that persists. We point out its characteristic features, scope and forms of child labor. We present the current situation in this area in the world. We describe the possible causes of child labor and its consequences. In this work we deal with legislation on the issue. We describe and bring together the most important organizations dedicated to the assistance and protection of human rights and crisis situations. As well as the international documents that were the first to address this global issue. At the end of the work we compare the countries we have chosen, which are the Slovak Republic and the Central African Republic. In this section, we compare the legislation in the given countries, its applicability, the shortcomings of these legislations and possible solutions. The very conclusion of the work is a brief recapitulation supplemented by the author's recommendations to improve the situation

Key words: child labor, family, consumer society, poverty, legislation

OBSAH

ÚVOD	7
1 VYMEDZENIE POJMU DETSKÁ PRÁCA	9
2 SÚČASNÝ STAV DETSKEJ PRÁCE VO SVETE	13
2.1 KRAJINY S ROZŠÍRENOU DETSKOU PRÁCOU	17
2.2 PRÍČINY VZNIKU PRÁCE DETÍ	18
2.2.1 <i>Lineárna ekonomika a narastajúci konzum</i>	19
2.2.2 <i>Chudoba ako jedna z príčin, ktorá prispieva k rozvoju detskej práce</i>	21
2.2.3 <i>Sociálne hodnoty a postoje</i>	22
2.2.4 <i>Covid-19 a jeho dopad na ekonomický prepad</i>	22
2.3 DÔSLEDKY, KTORÉ PRINÁŠA DETSKÁ PRÁCA	24
2.3.1 <i>Dopad na vzdelanie a pracovné možnosti</i>	24
2.3.2 <i>Dopad na sociálny status rodiny</i>	25
2.3.3 <i>Dopad na ekonomický status rodiny</i>	27
3 LEGISLATÍVA V OBLASTI DETSKEJ PRÁCE	28
3.1 MEDZINÁRODNÁ ÚNIA POMOCI DEŤOM	30
3.2 ORGANIZÁCIA SPOJENÝCH NÁRODOV A NORMOTVORBA.....	31
4 CIEĽ A METODIKA PRÁCE	33
5 VÝSLEDKY PRÁCE	35
5.1 SLOVENSKÁ REPUBLIKA VERZUS STREDOAFRICKÁ REPUBLIKA	35
5.2 OPATRENIA NA RIEŠENIE DETSKEJ PRÁCE.....	40
ZÁVER	45
ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY A ZDROJOV	47

Úvod

*„Sloboda nie je nikdy poskytovaná utláčateľom dobrovoľne
musia ju požadovať utláčaní.“*

-Martin Luther King J.

Čo si človek v dnešnej dobe predstaví pod pojmom detská práca? Mnohí sa domnievajú, že problematika zneužívania detí na nebezpečnú a náročnú prácu je na ústupe. V skutočnosti je to problém enormný i napriek rozvoju vo svete. Rozmach a rozvoj sa nerealizuje všade a nie vo všetkých oblastiach života detí. V tomto zmysle existuje vysoká účasť detí na trhu práce. Skoré začlenenie detí do pracovného procesu je jednou z najčastejších príčin obyvateľstva žijúceho v chudobe.

Moderná technicky pokroková doba a digitálna transformácia nie sú zárukou eliminácie priestoru pre pracovné zneužívanie detí. Dostupnosti objednávaného tovaru prostredníctvom aplikácií, nárast rýchlych globálnych megatrendov vedú ku konzumnému spôsobu života, spoločne vytvárajú tlak na trh, znižovanie cien tovarov ale aj znižovanie ceny ľudského kapitálu.

Detská práca a jej skutočný dopad na sociálny a ekonomický status rodiny. Práve tu sa nám vytvára priestor na otázky. Čo je teda pre jednotlivca pri zaradení do spoločnosti nevyhnutné a čo naopak zbytočné? Nie je pre spoločnosť a rodinu prospešnejšie, viesť deti k zvýšeniu produktivity vyškolením, získavaním zručností?

Hlavnou podstatou práce je poukázať na negatívny dopad na dieťa a rodinu. Detská práca nijak nepomáha sociálno-ekonomickému statusu rodiny, naopak neschopnosť vynútenia legislatívy v tejto oblasti podmienky rodín zhoršuje. Absencia vzdelania u pracujúcich detí znižuje ich šance na uplatnenie. Práca má čitateľa viesť do základnej problematiky prepojenia vykorisťovania detí v práci s chudobou a nedostatkom zdrojov zamestnania pre starších ľudí.

Pandémia COVID-19 tento globálny problém nezastavila, práve naopak, svetoví odborníci očakávajú nárast detskej práce. V čase pandémie nastala nová krízová situácia, spôsobila prudký nárast cien tovarov a služieb zo dňa na deň, negatívne ovplyvnila ekonomickú situáciu v mnohých rodinách vo svete a vytvorila podmienky pre vykorisťovanie detí prostredníctvom práce.

Posudzovanie problému integrálne, prostredníctvom uplatnenia legislatívy, doplnkových opatrení, prostredníctvom pomoci medzinárodných organizácií.

V predposlednej časti práce poukazujeme na závažnosť situácie v oblasti detskej práce a jej dopadu na jedinca a rodinu. Taktiež je obsahom porovnanie dvoch zvolených krajín Slovenskej republiky a Stredoafrickej republiky. V neposlednej rade tu poukazujeme na nedostatočnosť legislatívy a jej vymáhanie. A do pozornosti dávame nepriaznivý vplyv detskej práce na rodinu a jej postavenie v spoločnosti.

Posledná, piata kapitola obsahuje porovnanie riešenej problematiky vo vybraných krajinách. Dôležitou súčasťou je časť o možných riešeniach, ktorá sa taktiež nachádza v tejto kapitole.

1 Vymedzenie pojmu detská práca

Ak budeme chcieť od súčasného priemerného človeka jednoduché vysvetlenie tohto pojmu tak zistíme, že nemá jasnú predstavu, čo vlastne tento pojem má zahŕňať. Nie je to jav, s ktorým by sme sa v našej krajine bežne stretávali a preto sa mnohokrát mylne domnievame, že je to záležitosť minulých storočí.

V skutočnosti ide o globálne pretrvávajúci problém i napriek mnohým snahám o jeho zastavenie. Detskú prácu môžeme chápať, ako prácu mimo medzí zákona, vykonávanú maloletým, školopovinným dieťaťom.¹ Pričom ho táto činnosť negatívne ovplyvňuje v jeho ďalšom osobnostnom raste. Takéto dieťa nemá prístup k vzdelaniu, čo mu znemožňuje dosiahnuť určitý spoločenský status. V takto vykonávanej práci sa nedodržiava bezpečnosť pri práci a ani žiadne legislatívne rámce v odmene za vykonanú prácu. V našej krajine môžu pracovať aj maloletí s výnimkou, na základe dohody o brigádnickej činnosti alebo ľahkej činnosti povolenej zákonom pre osoby mladšie ako osemnásť rokov.

Problematike detskej práce sa venuje napríklad Medzinárodná organizácia práce – ILO², ktorá má sídlo v Ženeve. Táto organizácia sa zaoberá všeobecne prácou, no vydáva aj mnohé reporty z oblasti detskej práce. Formuje a vytvára normy v mnohých oblastiach a zameriava sa aj na odstránenie všetkých foriem nútenej alebo povinnej práce, účinné zrušenie detskej práce, podmienky zamestnania a pracovné podmienky, bezpečnosť a zdravie pri práci, a iné. Aj v tejto práci sme čerpali z viacerých dokumentov, ktoré sú výsledkom práce MOP³, konkrétne jej Medzinárodného programu na odstránenie detskej práce. Tento program nesie názov International Programme on the Elimination of Child Labour (ďalej len „IPEC“)⁴. Cieľom IPEC je pracovať na postupnom odstraňovaní detskej práce posilňovaním vnútroštátnych kapacít na riešenie problémov detskej práce a vytvorením celosvetového hnutia.

---

¹ Ďalším faktorom, ktorý prispieva k prevahe detí na trhu práce v mnohých rozvojových krajinách, je prirodzená charakteristika zraniteľnosti a/alebo pasivity, ktorá je pre ne charakteristická. Tento faktor bol opísaný ako faktor dopytu. Hovorí sa, že mnohí zamestnávateľia chcú využívať prácu detí, pretože sa nesťažujú na vykorisťujúcu prácu, do ktorej sú často nútené. Detskí pracovníci skutočne slúžia ako lukratívna alternatíva k bezohľadným zamestnávateľom, ktorí sa tešia z toho, že budú môcť zaplatiť detskému pracovníkovi zlomok toho, čo by musel byť odmeňovaný dospelý pracovník.

² ILO (*International Labour Organization*) je špecializovaná agentúra Organizácie spojených národov, ktorá sa usiluje o presadzovanie sociálnej spravodlivosti a medzinárodne uznávaných ľudských, pracovných a sociálnych práv.

³ Medzinárodná organizácia práce, angl. ILO

⁴ IPEC je Medzinárodný program Medzinárodnej organizácie práce na odstránenie detskej práce

Zatiaľ čo cieľom IPEC zostáva prevencia a eliminácia všetkých foriem detskej práce, prioritnými cieľmi pre okamžité opatrenia sú najhoršie formy detskej práce, ktoré sú definované v Dohovore ILO o najhorších formách detskej práce z roku 1999 (č. 182) ako:

- všetky formy otroctva alebo praktiky podobné otroctvu,
- ako je predaj a obchodovanie s deťmi,
- dlhové otroctvo, nútená alebo povinná práca vrátane núteného alebo povinného verbovania detí na použitie v ozbrojených konfliktoch,
- použitie, zaobstaranie alebo ponúknutie dieťaťa v sexbiznise. Prostitúcia, pornografia,
- používanie, získavanie, ponúkanie dieťaťa na nezákonné činnosti, najmä na výrobu a obchodovanie s drogami, ako je definované v príslušných medzinárodných zmluvách;
- práca, ktorá svojou povahou alebo okolnosťami, za ktorých sa vykonáva, môže poškodiť zdravie, bezpečnosť alebo morálku detí.

Medzinárodná organizácia práce definuje detskú prácu za všetku prácu na ekonomické účely, ktorá sa týka detí mladších ako 12 rokov⁵.

Ďalej bol v decembri 1996 Valným zhromaždením Organizácie spojených národov (ďalej len „OSN“) vytvorený mandát osobitného splnomocnenca pre deti a ozbrojené konflikty s cieľom posilniť ochranu detí postihnutých ozbrojeným konfliktom. Zvýšiť informovanosť prostredníctvom zhromažďovania informácií o ťažkej situácii detí postihnutých vojnou a podporovať medzinárodnú spoluprácu na zlepšenie ich ochrany.

Silné zapojenie medzinárodného spoločenstva a najvyšších orgánov OSN umožnilo, aby sa mandát osobitného predstaviteľa neustále vyvíjal s cieľom lepšie riešiť potreby detí postihnutých vojnou.

Detský fond OSN UNICEF⁶ je celosvetová organizácia, ktorá sa zameriava na dlhodobú a systematickú pomoc deťom. V súčasnosti má svoje zastúpenie vo viac ako 190

---

⁵ Pri definovaní detskej práce existuje veľa praktických problémov. Snaha definovať, v akom veku je osoba považovaná za dieťa a v akom veku je osoba považovaná za osobu, ktorá sa môže riadne zúčastniť na pracovnom poli, predstavuje problém. V niektorých oblastiach sveta kultúry nedefinujú vek chronologicky; skôr to robia na biologickom základe. "Keď sa použije takáto definícia, dieťa sa považuje za produktívneho veku, keď dosiahne biologické štádium, a nie za číselný vek.

Okrem toho je tu problém s tým, ako by sa mal definovať pojem „práca“. Niektoré formy práce sú vnímané ako „dobré“, zatiaľ čo iné sú vnímané ako úplne vykorisťovateľské a postrádajúce akúkoľvek cnosť. Niektoré formy práce, do ktorej sa dieťa zapája, sa považujú za „dobré“ v tom, že dieťaťu poskytujú spôsob, ako dosiahnuť predvídavosť, čo bude robiť, keď bude staršia. Túto „dobrú“ prácu možno považovať za prínos k rozvoju dieťaťa a rodiny.

⁶ United Nations International Children's Emergency Fund (1946 – 1953) od 1953 United Nations Children's Fund - Detský fond OSN

krajinách a teritóriách sveta, pričom v 155 z nich priamo realizuje svoje programy pomoci deťom.

UNICEF za svoje poslanie považuje „prispiet' k tomu, aby mohli najviac ohrozené deti kdekoľvek vo svete prežiť, boli zdravé, mali zabezpečenú výživu, prístup k pitnej vode, základné vzdelanie, ochranu pred násilím a tiež príležitosť naplniť v živote svoj potenciál“.

Aj UNICEF sa podieľa na tvorbe dokumentov týkajúcich sa detskej práce, napríklad v spolupráci s organizáciou ILO. Jedná sa najmä o reporty ohľadom vývoja detskej práce vo svete. Okrem týchto reportov sa venujú aj zverejňovaniu rôznych článkov na svojich webových stránkach, kde informujú o situácii detí v rôznych krajinách. Nájde tu aj články týkajúce sa problematiky využívania detí ako detských vojakov⁷, ako napríklad článok z 27. apríla 2021 s názvom „*Central African Republic: Nearly 370,000 children now internally displaced amidst ongoing violence – highest number since 2014*“, ktorý hovorí o odhade, že v Stredoafrickej republike (ďalej len „SAR“) je v dôsledku pokračujúceho násillia a neistoty vnútorne vysídlených 738 000 ľudí, z ktorých polovicu tvoria deti. Ide o najvyššiu úroveň vysídľovania detí v krajine od roku 2014 a UNICEF varuje pred rastúcimi rizikami pre deti vrátane vystavenia sa sexuálnemu a fyzickému násilliu, náboru a používania ozbrojenými silami a skupinami, zvyšujúcej sa miery podvýživy a obmedzeného prístupu k základným službám.

Najčastejším závažným porušením práv detí v SAR zostáva nábor a využívanie detí ozbrojenými silami a skupinami; čo predstavuje 584 z celkového počtu 792 prípadov potvrdených závažných porušení zdokumentovaných v roku 2020. UNICEF dostal neoverené správy, ktoré naznačujú, že nábor a zneužívanie detí pokračovalo počas prvých štyroch mesiacov roku 2021. Násillie a neistota zabránili overeniu niektorých nahlásených porušení .

Problematika detskej práce nepostihuje len rozvojové krajiny, rozšírená je aj v iných krajinách s rozvinutou ekonomikou. Hovoriť môžeme napríklad o Číne. Podľa Európskej ľudovej strany (ďalej len „ELS“)⁸, je „*Čína so svojimi 1,4 miliardy obyvateľov predstavuje obrovský trh, je jednou z troch najväčších ekonomík, jednou z najbohatších krajín sveta a*

---

⁷ UNICEF pokračuje v spolupráci s Multidimenzionálnou integrovanou stabilizačnou misiou OSN v Stredoafrickej republike (MINUSCA) s cieľom obhajovať a zabezpečovať prepustenie detí z ozbrojených skupín a ozbrojených síl. Od roku 2018 spoločné snahy o obhajobu viedli k podpísaniu troch akčných plánov na ukončenie porušovania práv detí – vrátane náboru detí – tromi hlavnými ozbrojenými skupinami.

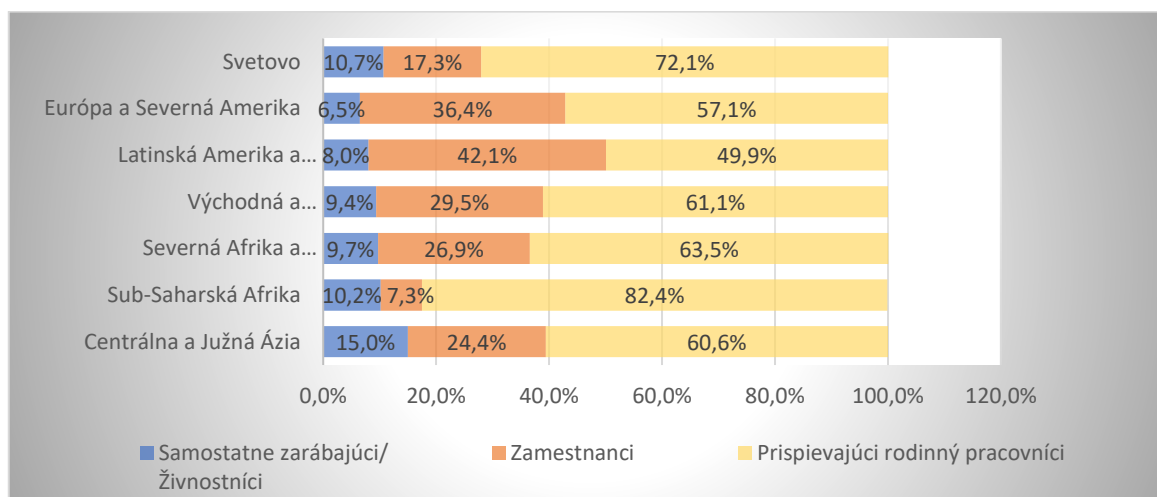
⁸ ELS je poslanecký klub Európskej ľudovej strany, je najväčším a najstarším klubom v Európskom parlamente

najväčším svetovým vývozcom“. Čína je jadrovou veľmocou, stálym členom Bezpečnostnej rady OSN a pri riešení globálnych problémov ju jednoznačne nemožno obchádzať. Napriek tomu, sa aj v takejto veľmoci nájdu prípady detskej práce, pretože je v globálnej ekonomike výrobnou dielňou dodávajúcou na svetový trh lacný tovar s veľmi nízkou pridanou hodnotou. Sloboda neobmedzeného konzumu, rýchle módne trendy, cenovo dostupný tovaru vytvára živnú pôdu pre rozvoj nelegálnej detskej práce, pretože keď rastie dopyt tak bude rásť aj ponuka. V rámci zvýšenia nákladov na výrobu vzniká snaha tieto náklady optimalizovať prostredníctvom lacné pracovné sily.

2 Súčasný stav detskej práce vo svete

Žijeme v modernej dobe, v ktorej svetová spoločnosť napreduje rýchlym technickým pokrokom, umelou inteligenciou, napriek tomu sú na svete rodiny, ktoré musia ekonomicky zabezpečiť maloleté deti vlastnou prácou. Medzinárodná organizácia práce (ďalej len „ILO“) odhadom uvádza, že do detskej práce je celosvetovo zapojených viac ako 152 miliónov detí, z čoho väčšina pracuje v nebezpečnom prostredí, čo priamo ohrozuje ich zdravie, bezpečnosť a morálny vývoj.

Graf 1 Rozdelenie detí na detskú prácu v roku 2020 podľa typu zamestnania a regiónu

Zdroj: Statista report June 2021⁹

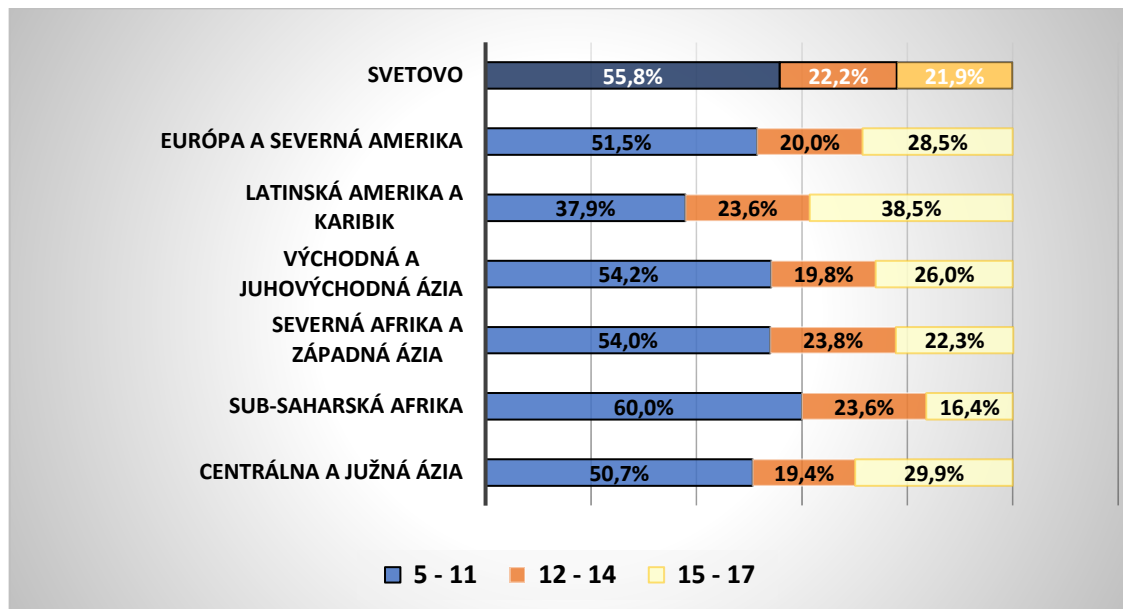
Graf 1 zobrazuje, že minimálny podiel detí pracuje ako samostatne zarábajúca osoba, čo je obdobné označenie pre živnostníka u nás. Tento druh práce nie je pre deti obvyklý a len v troch prípadoch dosahuje podiel desať a viac percent. Skupinu zamestnaných detí tvoria vyššie percentá, no z celkového počtu je to málo, najmä v prípade Sub-Saharskej Afriky. V danom prípade však nie vždy musí ísť o nútenú detskú prácu, či prácu poškodzujúcu zdravie. Ide o štatistiku tvorenú aj deťmi, ktoré dobrovoľne pracujú popri škole a prispievajú svojej rodine.¹⁰

⁹ Pozri <https://lnk.sk/hul0>

¹⁰ Niektoré formy práce sú vnímané ako „dobré“, zatiaľ čo iné sú vnímané ako úplne vykorisťovateľské. V Spojených štátoch a iných rozvinutých krajinách sa považuje za správne, aby sa mladí ľudia zapojili do nejakej formy zamestnania na čiastočný úväzok. Táto práca však vo všeobecnosti nie je vykorisťovateľská alebo vykonávaná v núdzových podmienkach. Ďalším problémom je, či zahrnúť prácu, ktorú môže dieťa vykonávať pre rodinnú jednotku, do definície detskej práce. Niektoré formy práce, do ktorej sa dieťa zapája, sa považujú za „dobré“ v tom, že dieťaťu poskytujú spôsob, ako dosiahnuť predvídanosť, čo bude robiť, keď vyrastie. Túto „dobrú“ prácu možno považovať za prínos k rozvoju dieťaťa a rodiny.

ILO definuje detstvo chronologicky. V Dohovore o minimálnom veku¹¹ na prijatie do zamestnania (Dohovor č. 138) sa uvádza, že minimálny vek pre prijatie do zamestnania nemôže byť nižší ako vek, v ktorom dieťa ukončí povinnú školskú dochádzku. Organizácia ďalej uvádza, že vek, ktorý musí byť dovŕšený pred 1. môže byť zamestnaný, nesmie byť mladší ako pätnásť rokov.

Graf 2 Podiel pracujúcich detí v rôznych častiach sveta v % (5-17 rokov)

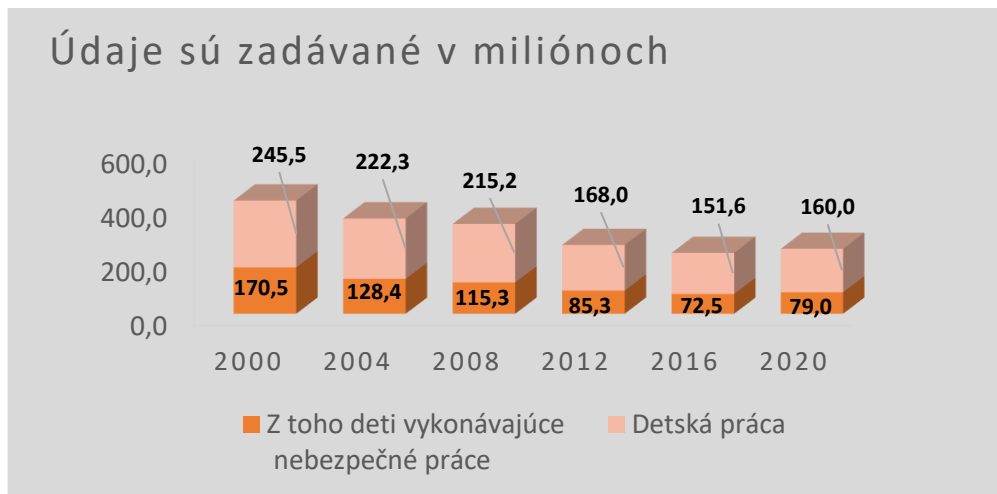

Zdroj: Child labour, Global estimates 2020, Trends and the road forward, UNICEF a ILO

Graf 2 je znázornením podielu pracujúcich detí najnižšieho veku v svetovom meradle a tvorí viac ako polovicu z celkového podielu pracujúcich maloletých. S postupujúcim vekom sa znižuje percentuálny podiel pracujúcich detí 22,2 % tvorí celosvetovo počet detí vo veku od 12-14 rokov a 21,9% sú deti nad 15 rokov. Sub-saharská Afrika má najvyšší podiel pracujúcich detí do 11 rokov a najmenej pracujúcich detí do 15 rokov nad 15 rokov, čo je 16,4%. Naopak najnižšie percentá v kategórii do jedenásť rokov dosahuje Latinská Amerika a Karibik s 37,9%, no najvyšším počtom zamestnaných detí nad 15 rokov, a to 38,5%. Vo väčšine krajín sveta však podľa daného grafu majú pracujúce deti vo veku od 12-14 rokov približne rovnaký podiel v jednotlivých krajinách, vždy okolo 20%, najviac však v Severnej a Západnej Afrike, 23,8%.

¹¹ International Labour Organization Convention Concerning the Minimum Age for Admission to Employment, June 26, 1973, 1015 U.N.T.S. 297

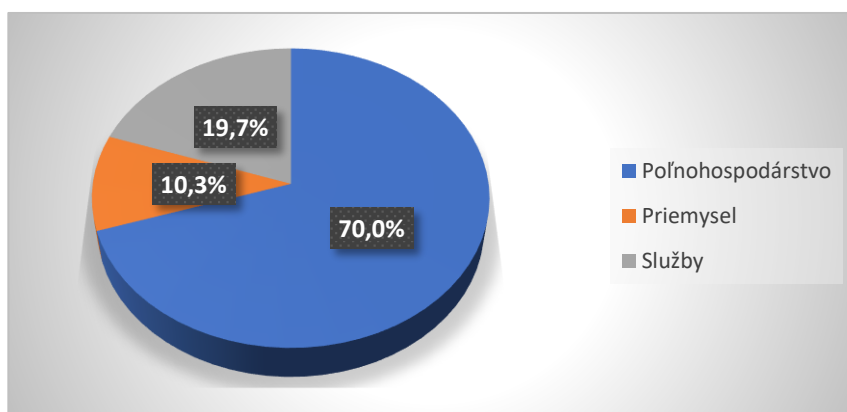
Graf 3 Porovnanie globálnych odhadov za roky 2000 až 2020 (5-17 rokov)

Zdroj: Child labour, Global estimates 2020, Trends and the road forward, UNICEF a ILO

Graf 3 zobrazuje odhady počtu detí, ktoré vykonávali detskú prácu za jednotlivé roky. V jednotlivých rokoch sme z celkového počtu detí vykonávajúcich detskú prácu vyčlenili deti, ktoré vykonávajú nebezpečné práce ohrozujúce ich zdravie. Napríklad môžeme vidieť, že od roku 2000 do roku 2016 mal graf klesajúce hodnoty. V roku 2020 sú hodnoty v grafe zobrazujúce počet pracujúcich detí stúpajúce. Detskú prácu vykonávalo v tomto roku 160 miliónov detí z toho 79 miliónov nebezpečnú prácu, tento negatívny dopad vznikol na základe pandémie spojenej z COVID-19. Počet zamestnaných detí v roku 2020 je na úrovni rokov 2012 až 2016, tieto hodnoty nám poukazujú na alarmujúcu situáciu. Rok 2000 zobrazuje najhoršie obdobie z porovnávaných rokov, pretože odhadom bolo 245,5 milióna detí zamestnaných a z toho 170,5 milióna detí vykonávalo nebezpečné práce.

Graf 4: Rozdelenie detskej práce podľa odvetví ekonomickej činnosti v percentách

Zdroj: Child labour, Global estimates 2020, Trends and the road forward, UNICEF a ILO

Graf 4 znázorňuje rozdelenie, kde z celkového počtu detí vykonávajúcich detskú prácu v poľnohospodárstve pracuje až 70%. Táto práca zahŕňa zber, spracovanie surovín, starostlivosti o dobytok, poľovníctve, lesníctve, rybolove a podobne. V priemysle pracuje 10,3% týchto detí a zahŕňa ťažbu nerastných surovín, spracovateľný priemysel, stavebníctvo a verejné služby (elektrina, plyn a voda).

Služby v sebe zahŕňajú 19,7% pracujúcich detí a skladajú z veľkoobchodu a maloobchodu, reštaurácie a hotely, doprava, skladovanie, komunikácia, financie, poistenie, nehnuteľnosti, podnikateľské služby, komunity, sexuálne zneužívanie, sociálne, osobné služby a podobne.

Činnosť detí vykonávajúcich detskú prácu je spojená najmä s poľnohospodárstvom, napríklad výlov rýb, práce v lesoch alebo v chove poľnohospodárskych zvierat, pri pestovaní kávy, kakaa, tabaku a bavlny. Podľa ILO je to až 71 % všetkých detských pracovníkov. K vážnemu porušovaniu práv dochádza u 2,1 milióna detí, pracujúcich na kakaových poliach. Z toho viac ako 85% tejto práce sa odohráva v Afrických krajinách, najmä na Pobreží Slonoviny a v Ghane. Práca je náročná, nebezpečná hrozba fyzického zranenia je vysoká, či už pri nosení ťažkých vriec, alebo používaním mačiet. Podmienky z dlhodobého hľadiska majú negatívny dopad na zdravie detí¹². Pracujú vo vysokých

¹² Deti sú často zamestnané v povolaniach, ktoré ich vystavujú toxickým výparom a škodlivým rozpúšťadlám bez toho, aby z toho mali prospech. Nezrelosť detských robotníkov je znásobená skutočnosťou, že ich zraniteľné telá sú vystavené škodlivým následkom práce v takýchto nepriaznivých podmienkach. Uznáva sa, že telá týchto detí sú často v ťažkom stave, niekedy až fyzicky zdeformované a často zakrpatené.

teplotách, vystavené sú priamemu slnečnému žiareniu, čo spôsobuje onkologické ochorenia kože. Zároveň hrozí otrava pesticídmi, pretože sú v tomto priemysle používané.

Pri pestovaní bavlny, najmä tam, kde je nízka mechanizácia sa zber uskutočňuje prostredníctvom detí. Majú drobné ruky a tak sú podľa mýtov najvhodnejšie na zber pretože nepoškodzujú plody. Plodiny sú postrekované a tak sú deti vystavené nebezpečenstvu z chemických prípravkov.

Produkcia tabaku je ďalším odvetvím, v ktorom deti pracujú v nebezpečných podmienkach, sú vystavené nikotínu, rôznym pesticídmi, ktoré sú škodlivé pre ich zdravie.

Ak zameriame pozornosť na detskú prácu v priemyselných odvetviach narazíme najmä na textilný, odevný a ťažobný priemysel. V ťažobnom priemysle je to práca v malých zlatých baniach v Ghane, Mali, Tanzánii a na Filipínach. Sú vystavení toxickým chemikáliám, ktoré môžu spôsobiť smrť.

Jedným z cieľov ILO v rámci trvalo udržateľného rozvoja je obnovený globálny záväzok ukončiť detskú prácu. Konkrétne vyzýva globálneho spoločenstva sústreďuje pozornosť na to, aby boli prijaté okamžité a účinné opatrenia na odstránenie nútenej práce. Ukončenie moderného otroctva, obchodovania s ľuďmi, zabezpečenie zákazu a odstránenia najhorších foriem detskej práce, vrátane nábora a využívania detských vojakov a do roku 2025 ukončenie detskej práce vo všetkých jej formách.

2.1 Krajiny s rozšírenou detskou prácou

Medzi krajiny s rozšírenou detskou prácou môžeme jednoznačne zaradiť najmä krajiny s nízkou životnou úrovňou. Nárast chudoby, nestabilita zamestnania, dlhý pracovný čas práce, nízke mzdy, neistota, vyhrotený pesimizmus a nedostatok aspirácie o budúcnosti sú v súčasnosti najťažšími problémami, ktorým čelia mnohé rodiny, kde životnú úroveň zabezpečujú deti svojou prácou. K šíreniu prispieva nedostatočné vzdelanie, chudoba, neschopnosť rodičov živiť svoje deti, ale aj maximalizovanie ziskov obchodníkov.

Podľa Správy o ľudskom rozvoji (ďalej len „HDR“)¹³, medzi krajiny s najnižšou mierou ľudského rozvoja patria napríklad Nigéria, ktorá sa v roku 2020 umiestnila na poslednom mieste, ďalej Chad, Stredoafrická republika, Južný Sudán alebo Burundi,

---

¹³ *Human Development Report* je výročná správa o indexe ľudského rozvoja, ktorú zverejňuje Úrad pre správu o ľudskom rozvoji v rámci Rozvojového programu OSN

krajina vo východnej Afrike. Mnoho ďalších krajín, najmä z oblasti Afriky sa umiestnilo na posledných priečkach tohto rebríčka. Práca vykonávaná deťmi je bežnou súčasťou života v krajinách, kde sa index ľudského rozvoja nachádza na najnižšej úrovni. Sú to napríklad Guinea, Chad, Etiópia, Nigéria, Pobrežie slonoviny. V ich prípade môžeme hovoriť o určitej cyklickosti vykonávania práce deťmi na úkor vzdelania, pretože podľa aspektov pre rast HDI¹⁴, tu pre tento rast nie sú vytvorené podmienky. Je to najmä z dôvodu, že sa jedná o krajiny, kde sú časté nepokoje. Deti sú tu využívané aj ako detský vojaci, ako pracovníci na kakaových plantážach, pretože kakao je surovina určená na export, prináša zisk. Tiež sa obsadzujú do takých pracovných činností ako je oranie pôdy, sadenie na poliach, starostlivosť o dobytok, rybolov, ale aj nebezpečnejšie a ťažšie práce. V priemyselnom odvetví je to ťažba drahých kovov, práca v kameňolome spracovanie kameňa, výroba štrku. V stavebníctve sú to výkopové práce, zabezpečenie vyloženia, prenosu stavebného materiálu, murárske práce a iné. Všetky tieto činnosti sú zdraviu nebezpečné a majú negatívny dopad na ich zdravie a dĺžku života. Pracujú na úkor svojho osobnostného, sociálneho a vzdelanostného rozvoja, má dopad na prehlbovanie chudoby a obyvatelia majú nízku životnej úrovni. V dôsledku čoho sú prakticky nútení zotrvať v prostredí, ktoré považujú za bežné a ani nevedia, že je možné žiť inak - lepšie, spokojnejšie.

2.2 Príčiny vzniku práce detí

Detská práca môže mať hneď niekoľko dôvodov, ktoré nemusia byť vždy iba chybou rodičov, ako sa mnoho ľudí domnieva, nemôžeme však túto možnosť vylúčiť. Mnohokrát sa jedná o situácie, kedy je dieťa rodičom násilne odobraté. Zdá sa, že je všeobecne akceptované, že hlavnou príčinou detskej práce je chudoba. Deti z rodín s nízkymi príjmami majú väčšiu pravdepodobnosť, že budú v platenom zamestnaní. Na národnej úrovni podiel pracujúcich detí tiež koreluje s úrovňami príjmov, napríklad ako sa okresy stávajú bohatšími, miera detskej práce klesá, ako sa to stalo v Číne od 70. rokov a vo Vietname v 90. rokoch. Dôvody vzniku si priblížime a rozoberieme zo všeobecného hľadiska, a to najmä preto, že problematika je rozsiahla, hlavne počtom obetí detskej práce, rozsiahla z pohľadu krajín, v ktorých k porušovaniu práv detí dochádza. Detské obeť

---

¹⁴ Index ľudského rozvoja (ďalej len „HDI“) definujeme ako ukazovateľ, ktorý hodnotí dlhodobý vývoj, a to v troch aspektoch ľudského rozvoja. Z hľadiska dĺžky života, prístupu k vzdelaniu a životnej úrovne

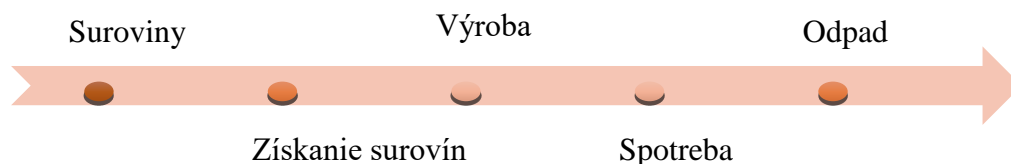
pochádzajú z rôznych krajín sveta a každá je ovplyvnená svojim náboženstvom, kultúrou, kľúčovými prioritami vlády.

2.2.1 Lineárna ekonomika a narastajúci konzum

Tlak svetovej ekonomiky na rozvoj spoločnosti je enormný a neustále narastajúci. V prípade lineárnej ekonomiky, hovoríme o výrobe výrobku za použitia vždy nových surovín, pričom akonáhle výrobok splní svoj účel stáva sa odpadom a končí na skládkach a spaľovniach. Napriek tomu, že obsahuje časti, ktoré môžu byť opätovne použité na výrobu nového výrobku. Môžeme teda povedať, že práve lineárna ekonomika je odrazom dnešnej doby, hoci sa moderná spoločnosť stále viac snaží v rámci environmentálnych, no i sociálnych ekonomických problémov zmeniť na cirkulárnu. Podstata ziskovosti terajšieho systému je motto „zober-vyrob-zahod’“, teda vysoká spotreba neobnoviteľných surovín, čo v žiadnom prípade nemôže fungovať dlhodobo. Je potrebné prihliadať aj na negatívne faktory, ako je využívanie lacnej pracovnej sily z rozvojových krajín, rozmach detskej práce, globálny konzum a environmentálna záťaž konzumu.

Súčasný systém môžeme oprávnene považovať za neudržateľný a to z ekonomického, ekologického, ale aj sociálneho aspektu.

SmartArt 1 Lineárna ekonomika

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa brožúry Inštitútu cirkulárnej ekonomiky 2017

Jedným z riešení problému konzumnej spoločnosti je cirkulárna ekonomika¹⁵ alebo inak nazývaná aj obehová ekonomika. Podľa Európskeho parlamentu „*Obehové hospodárstvo je ekonomický model uprednostňujúci opätovné využívanie a recyklovanie vecí. Prináša mnohé výhody pre životné prostredie, hospodársky rast a pre obyvateľov.*“.

¹⁵ Cirkulárna ekonomika ide za hranice recyklácie, keďže je založená na obnovujúcom priemyselnom systéme vedúcom k zániku odpadu per se. Recykláciu môžeme poňať ako vonkajší obal celej cirkulárnej ekonomiky, vyžadujúci si väčšiu spotrebu energií ako vnútorný obal cirkulárnej ekonomiky, čo znamená predovšetkým opravu/úpravu, opätovné použitie či spracovanie. Cieľom nie je len vytvoriť zlepšenie životného cyklu a využitia samotného produktu, ale aj minimalizovať spotrebu energie.

Ide teda o ekonomický model pri ktorom sa s odpadom a nespotrebovaným materiálom nejedná bezhlavo, ale je ďalej, resp. znova spracovávaný a využívaný.

Obrázok 1 Cirkulárna ekonomika

Zdroj: brožúra Inštitútu cirkulárnej ekonomiky 2017

V jednoduchosti konzum alebo konzumácia v minulosti neznamenalí o moc viac ako spotrebu vecí potrebných k životu. Časom sa definícia menila. V dnešnom svete môžeme o konzume povedať, že ide o túžbu vlastniť veci nad rámec základných potrieb. Dnešnú spoločnosť môžeme nazvať konzumnou spoločnosťou, kde dopyt stále väčší, a to najmä na základe módných trendov, technických pokrokov a dostupnosti. Konzumného človeka možno opísať ako osobu, ktorej chýba koncept. Na otázku „Kto si?“ je odpoveď „Ja mám.“, čo nevedie k rozvoju zručností, kompetencií či osobného rastu. Konzumná spoločnosť môže nepriamo podnecovať rozvoj k detskej práci a to z pohľadu orientácie pozornosti najmä na statky. Prioritou je, čo máme, koľko máme a ešte či je to najnovší model a značka. Systém kúp, použi, vyhoď je pre túto dobu úplne v poriadku. Konzumnú spoločnosť berieme ako spoločnosť orientovanú na materiálne statky. Existencia a úspech konzumného človeka závisí na veciach, ktoré vlastní. Ako povedal nemecký filozof Herbert Marcuse „spotrebný človek – jednorozmerný človek – sa vo svojom tovare vidí, nachádza v ňom svoju dušu. Prostredníctvom neho je pripútaný k spoločnosti.“

2.2.2 Chudoba ako jedna z príčin, ktorá prispieva k rozvoju detskej práce

Za jeden z hlavných faktorov vzniku detskej práce teda môžeme považovať chudobu¹⁶. Z dôvodu nízkej životnej úrovne sú rodiny, ktoré sú už aj niekoľko generácií zadlžené, nútené do práce posielat' aj deti. V mnohých prípadoch však toto riešenie problém nerieši, naopak len prehľbuje. Deti nenavštevujú školy, mnohokrát nie sú schopné prečítať k čomu sa vlastne ďalej upíšu. Rovnakým problémom je ich neschopnosť počítať, teda nevedia koľko reálne majú dostať zaplatené, a tak sa jednoducho uspokojia s tým, čo dostanú. Môžeme hovoriť o nekonečnom kruhu vykorisťovania. V prípade detskej práce sa stretávame s ekonomickým vylúčením a chudobou. Neumožňuje dosahovať životný štandard a znižuje alebo absolútne znemožňuje šance na lepšej postavenie na trhu práce. Dochádza aj k sociálnemu vylúčeniu, nakoľko tieto deti nemajú možnosť podieľať sa na chode spoločnosti a bežnom živote. Všetky tieto faktory sú zdrojom chudoby a deti nemajú možnosť tento kolobeh zmeniť.

Následky rozmachu detskej práce teda ohrozujú vzdelávanie detí, obmedzujú ich práva, príležitosti a smeruje k medzigeneračným cyklom detskej práce a chudoby. V podmienkach našej krajiny chudoba zriedkavo vedie k detskej práci, i keď sa vyskytla forma nútenej detskej práce v oblasti sex-biznisu boli zaznamenané prípady detskej prostitúcie. No čísla sú v týchto prípadoch neporovnateľné. A to najmä z dôvodu legislatívy v tomto smere, no nepopierateľnú silu má aj vzdelanosť obyvateľstva. Pre lepšie pochopenie je potrebné si vysvetliť, ako môžeme chudobu vnímať.

Tomeš (2001, s. 152) uvádza, že „*chudobu chápeme ako stav, v ktorom nedostatok hmotných prostriedkov obmedzuje možnosti spotreby, kedy nedostatok peňazí neumožňuje zabezpečovať dôležité (základné) životné potreby na primeranej úrovni*“. Avšak definovať a následne aj merať mieru chudoby môže byť veľmi zložitú a problematické, najmä z dôvodu, že ide o viacrozmerný jav. Práve na základe tejto viacrozmernosti je chudoba u nás vnímaná inak, ako napríklad v spomínaných rozvojových krajinách, resp. v krajinách

---

¹⁶ Argumenty, ktoré zastávajú názor, že chudoba prispieva k detskej práci, sú dôvodom, prečo deti často navštevujú pracovať tak, aby mohli prispieť k príjmu rodiny. Táto hypotéza je ľahko pochopiteľná. Ak má rodina, najmä rodina s bydliskom v rozvojovej krajine, príjmovú základňu, ktorá je nepredvídateľná a nezaručuje stanovenú peňažnú sumu na týždennú alebo mesačnú bázu, potom členovia rodiny, ktorí bežne nepracujú, tak možno budú musieť urobiť. Nie je zložitú pochopiť, že na deti môže byť vyvíjaný nátlak alebo že sa môžu cítiť zodpovedne zamestnať sa, aby pomohli rodine. Niektorí komentátori súčasne zdôraznili, že deti v rozvojových krajinách musia pracovať na tom, aby krajina zostala konkurencieschopná v globálnej ekonomike. Títo komentátori tvrdia, že keďže rozvojové krajiny nemôžu konkurovať svojim technologicky privilegovaným náprotivkom, detská práca je potrebná ako forma lacnej pracovnej sily. udržať rozvojové krajiny v popredí globálnej konkurencie.

s rozšírenou detskou prácou. Ako sa vyjadrila Sonntagová (Pilát, 2008) „*V EÚ sa problém chudoby nerieši len ako problém biedy. Chudoba je vnímaná ako problém súvisiaci s nerovnosťou ľudí v ich prístupe k rôznym sociálnym statkom*”.

2.2.3 Sociálne hodnoty a postoje

Sociálne hodnoty môžeme definovať ako určité pravidlá a ideály, ktoré je ochotná určitá kultúra¹⁷ na určitom mieste akceptovať. Môžeme teda povedať, že k nárastu detskej práce prispieva, keď je spoločnosť ochotná toto konanie tolerovať, resp. je k takémuto konaniu ľahostajná. Sú teda prípady, kedy nejde o ovplyvňovanie rodičov okolím, práve naopak, sami posielajú deti pracovať. Dôvodom je zabezpečenie si životných potrieb celých rodín. Veria, že je užitočná pre ich budúce pôsobenie v spoločnosti. Vzorce správania, postoje v rodine sú celé generácie odovzdávané, rodičia týchto detí nepoznali iné hodnoty ako ísť do práce, a tiež nedosiahli ani elementárne vzdelanie. Mnohokrát sa stáva, že lepšie vzdelanie je dopriate mužskej strane rodiny, nakoľko tá ženská časť zastáva pozíciu reprodukcie, k čomu nie je potrebné vzdelanie. V dnešnej spoločnosti však už v mnohých krajinách pôsobí určitý spoločenský tlak, pod ktorým sa tieto hodnoty aspoň čiastočne menia. Práve spoločenský postoj v krajine voči práci detí by mohol byť zásadný. Práve to vedie k myšlienke, prečo hoci v niektorých krajinách je chudoba, sociálna štruktúra a vzdelávacia infraštruktúra na takmer rovnakej úrovni, tak sú tu dokázateľné rozdiely v prítomnosti detskej práce. (Vandenberg, 2007), (Smutková, 2016)

2.2.4 Covid-19 a jeho dopad na ekonomický prepád

Ako jeden z faktorov, ktoré aktuálne nielen prehľbuje ekonomický prepád, ale rovnako ohrozuje deti v krajinách s rozšírenou detskou prácou je práve pandémie COVID-19. Deti nenavštevujú kvôli pandémii školy, no nikto im neposkytne ochranu, aby neboli zneužívané na detskú prácu aj napriek tomuto ochoreniu. Pričom vieme, že detská práca ako taká predstavuje veľké riziko pre deti, práve v tomto období. A to nielen v šírení detskej práce, ale aj v rámci šírenia tohto ochorenia. Deti sú teda stále viac využívané pre

---

¹⁷ Na existenciu detskej práce pôsobia a prispievajú k nej aj kultúrne vplyvy. Práca je chápaná ako spôsob, akým sa dieťa učí zručnostiam a osvojuje si svoj význam v rodine. Nástupom do práce sa dieťa učí, že jeho prínos pre rodinu je nevyhnutný a dá mu pocítiť, že plní nenahraditeľnú funkciu. Sociálne skupiny, ktoré sa hlásia k týmto tradičným presvedčeniam, by museli vidieť, že ich prevážia nespravodlivosti, ktoré mnohí mladí robotníci trpia v rukách vykorisťovateľov.

výrobu, aby ekonomika krajiny ďalej fungovala a aby spoločnosti mali zisky. Kupujeme nepotrebné veci, čo smeruje len k ďalej výrobe a zvýšeniu detskej práce, zvyšuje sa odpad, zvyšuje sa aj práve spomínaná zadlženosť.

Podľa riaditeľky FairTrade¹⁸ Česko a Slovensko, Hani Malíkovej nejde o prechodnú záležitosť. Práve kvôli očakávanému dlhodobému ekonomickému prepadu sa predpokladá, že pribudne veľké množstvo ďalších, ktorí prepadnú pod hranicu chudoby. A práve tento predpoklad vedie aj k zvýšenej pravdepodobnosti nárastu detskej práce.

Nová správa¹⁹ ILO a UNICEF hovorí, že priesečník pandémie COVID-19 s detskou prácou na celom svete ponúka značný dôvod na obavy. V roku 2020 pandémia zvýšila počet detí v domácnostiach s chudobnými príjmami o odhadovaných 142 miliónov, čím sa pridalo k 582 miliónom detí, ktoré už v roku 2019 trpeli chudobou. Ich rodiny utrpeli stratu zamestnania a príjmu, zaznamenali škrty v prevodoch peňazí a zažili množstvo iných šokov.

Organizácia Human Rights Watch²⁰ napríklad zozbierala svedectvá od 81 detí v Ghane, Nepále a Ugande, ktoré boli často dotlačené k detskej práci alebo znášajú ťažšie pracovné podmienky. Niektorí uviedli, že *„ich rodiny už nemajú dostatok jedla a pracujú, aby sa najedli. Deti uviedli, že ich práca bola často zdĺhavá a namáhavá – jedna tretina v každej krajine musela pracovať aspoň 10 hodín denne a niektoré opisovali prácu až 16 hodín“*. Tí, ktorí už pracovali pred vypuknutím krízy, povedali, že od zatvorenia škôl pracujú viac.

Riaditeľ Ekonomického ústavu Slovenskej akadémie vied, Juraj Sipko sa vyjadril, že *„súčasná pandemická situácia vedie nielen k nesmiernym stratám na životoch, no rovnako aj k ekonomickým šokom v mnohých štátoch“*²¹. Podľa jeho slov, COVID-19 priviedol svet k hlbokjej recesii a finančnej kríze. Najhoršie pritom postihla najviac zraniteľnú časť populácie a svetová recesia postihuje najmä najzraniteľnejšie štáty.

„Medzinárodný menový fond v polovici apríla 2020 zverejnil svoju prognózu, podľa ktorej by mala svetová ekonomika zaznamenať veľký prepad. Táto úroveň by mala byť až mínus tri percentá. Je to najvýraznejší pokles svetového hospodárskeho rastu od Veľkej

---

¹⁸ Fairtrade je certifikácia tovaru, ktorý spĺňa určité sociálne, ekonomické a ekologické štandardy

¹⁹ Child labour, Global estimates 2020, Trends and the road forward, UNICEF a ILO

²⁰ je medzinárodná nevládna organizácia so sídlom v New Yorku, ktorá vedie výskum ľudských práv a ľudské práva presadzuje

²¹ Svetová vírusová kríza a jej vplyv na svetovú ekonomiku, Slovenská akadémia vied, 11. 5. 2020

depresie (1929 – 1933). Viac ako mesiac po vzniku svetovej pandémie 170 štátov svetovej ekonomiky zaznamenali výrazný pokles hospodárskeho rastu“, hovorí Sipko.²²

Rovnako sa vyjadril, že svetová pandémia, ktorá postihla svet a priniesla so sebou svetovú recesiú, je zároveň príležitosťou. Poskytla priestor riešiť doposiaľ nevyriešené problémy svetovej ekonomiky. Najmä ukázala, že pre zabezpečenie sociálnej stability a udržateľnosti je potrebné znížiť chudobu, spravodlivo prerozdeľovať príjmy, ochraňovať najzraniteľnejšiu časť populácie a podporiť vytváranie podmienok pre príležitosti pre všetkých. Problém svetovej pandémie a s ňou spojenej ekonomickej recesie nám však ponúka príležitosť riešiť neriešené a nevyriešené problémy svetovej ekonomiky. Všeobecne o zhode hovoríme v tom, že k zabezpečeniu sociálnej stability a udržateľnosti sú dôležitými podmienkami znižovanie chudoby, potreba spravodlivého rozdelenia príjmov, ochrana zraniteľnej časti populácie a vytvorenie podmienok na príležitosti pre všetkých.

2.3 Dôsledky, ktoré prináša detská práca

Jedným z nepriaznivých dôsledkov detskej práce je vytváranie „pascí chudoby“. Z dôvodu, že sú tieto deti ovplyvnené modelmi sociálneho správania, ktoré sú zaužívané a zostávajú nezmenené je aj naďalej detská práca považovaná za normálnu. Nesmieme teda hovoriť o možnosti sociálneho pokroku k lepším platovým podmienkam. Pretrvávajúca chudoba však nie je jediným dôsledkom. Medzi nepriaznivé dôsledky patrí aj dopad na zdravie dieťaťa ako fyzické, tak psychické. A rovnako dopad na jeho vzdelanie a budúce pracovné možnosti. V rámci fyzického zdravia hovoríme najmä na dôsledky spojené s ťažkými prácami, ktoré spôsobujú zlý telesný vývoj. No rizikom je aj nebezpečenstvo spojené s častými úrazmi. Na mentálnej úrovni na tieto deti negatívne vplýva potreba predčasného dozretia a neschopnosť rozvíjať činnosti typické pre detstvo. V strednodobom horizonte je následkom, že majú nízku sebaúctu či problémy so sociálnym prispôbením.

2.3.1 Dopad na vzdelanie a pracovné možnosti

Deti vyradené zo školskej dochádzky v ranom veku nezískajú vysokú úroveň zručností alebo ľudského kapitálu, a preto pravdepodobne zostanú počas svojho života v

---

²² Svetová vírusová kríza a jej vplyv na svetovú ekonomiku, Slovenská akadémia vied, 11. 5. 2020

zamestnaniach s nízkymi príjmami. Krajiny s vysokou mierou detskej práce majú preto nižšie miery ekonomického rastu.

2.3.2 *Dopad na sociálny status rodiny*

Prvým podstatným krokom je vysvetlenie čo je vlastne sociálny status a čo znamená s ním spojená sociálna rola. Sociálny status označujeme ako sociálnu pozíciu v skupine alebo v spoločnosti, s ktorou sú spojené určité práva a povinnosti.

Človek môže nadobudnúť viacero sociálnych statusov, no vždy bude jeden, ktorý ho bude definovať v spoločnosti najviac. V našom prípade hovoríme o osobe, ktorá môže byť študentom, škôlkarom, vnúčaťom, no sociálny status bude určovať fakt, že ide o dieťa. Najčastejším ukazovateľom, ktorý ľudí sociálne definuje býva práca, ktorú vykonávajú. Sociálne postavenie môžeme nadobudnúť nasledovne:

- vrodené - nemožno ho ovplyvniť (napr. rasa, pohlavie, vek)
- získané - možno ho nadobudnúť vlastným konaním a činmi (profesia, vzdelanie)
- nútené – vnútené spoločnosťou alebo sociálnou skupinou (nezamestnanosť).

V prípade sociálnej role hovoríme skôr o spoločenských alebo skupinových očakávaniach, ktoré boli vytvorené ako určitý vzor správania. Sú to vzťahy medzi ľuďmi ako nositeľmi sociálnych pozícií, napríklad otec a syn, žiak a učiteľ, a pod. Zo všetkých týchto vzťahov vyplývajú nositeľom určité práva a povinnosti, ktoré v tomto prípade môžeme nazvať normami ich správania. Očakávanie je, že každý sa bude správať spôsobom, ktorý je zaužívaný a želaný v spojení s ich sociálnym statusom.

V našom prípade ide o postavenie dieťaťa v oblasti práce a následný dopad na sociálny status rodiny a aj dieťaťa samotného. Sociálna rola dieťaťa vykonávajúceho detskú prácu je zväčša jednoznačná a len zriedkavo sa mení. Okrem iných faktorov vplývajúcich na toto dieťa, je jedným z dôležitých ten, v aké sociálne postavenie má rodina, do ktorej sa narodilo. Pokiaľ sa za účelmi tejto práce bavíme o deťoch vykonávajúcich detskú prácu, sociálna rola, no i získané statusy sa nebudú meniť, resp. zmena a zlepšenie jeho sociálnej role je ojedinelý prípad. Pôjde teda o neploleté dieťa s vrodenným statusom určitej rasy a pohlavia, ktorého sociálna rola z pohľadu spoločenských očakávaní nebude nijak významná, nakoľko dieťa bez akýchkoľvek elementárnych vedomostí pre spoločnosť bude len lacnou pracovnou silou. Pri získanom statuse môžeme vidieť rozdiely v dosiahnutom vzdelaní, nakoľko práve v afrických krajinách nie je

vzdelanie tak dôležité, resp. k nemu deti nemajú taký prístup ako v iných, napr. európskych krajinách. Zásadným rozdielom je vzdelanie a následná profesia, ktoré zapadajú do definície získaného statusu. Tieto sú podstatnými stavebnými jednotkami pri budovaní postavenia ako dieťaťa, tak aj rodiny v spoločnosti²³. Pravdepodobné je, že lepšie postavenie bude mať v spoločnosti rodina, ktorá má stabilnú budúcnosť zakotvenú v kvalitnom vzdelaní. Preto sa aj mnohé z afrických rodín snažia, pokiaľ to ich situácia čo i len najmenej dovoľuje, aby aspoň nejaký člen ich rodiny mal prístup ku vzdelaniu. Aj jediný člen rodiny, ktorý nadobudne kvalitné vzdelanie a zmení svoj získaný status na lepší, vie vďaka faktoru vzdelania posunúť na lepšiu sociálnu úroveň celú svoju rodinu.

Vnútený status je pre dieťa tým najhorším prvkom v smerovaní do budúca, pretože mnohokrát je to práve rodinné prostredie, a to najmä v chudobných krajinách, čo mu nedáva na výber. Generácie majú sociálny status veľmi nízko, nevedia sa vymaniť z kolobehu dlhov a prepadajú sa do väčšej chudoby. A tak tieto vzorce chudobné alebo nevzdelané odovzdávajú svojim nasledovníkom, vnútený status spoločnosti.

Ťažké a mimoriadne okolnosti, za ktorých deti pracujú, môžu viesť k mnohým dramatickým sociálnym a rodinným problémom. V dôsledku dlhých hodín, ktoré musia pracovať, nedochádza k naplneniu rodinných väzieb nevytvárajú sa systémy sociálnej podpory. Negatívne vplyvy na životy pracujúcich detí môžu byť veľmi hrozivé. Keď dieťa začne pracovať, preberá zodpovednosť a zároveň sa zdržiava mimo domova na dlhý čas. Čas, ktorý dieťa trávi v práci, je teda škodlivý pre súdržnosť rodiny, deficit času stráveného v rodinnom prostredí s rodičmi prípadne súrodencami. Je nepostrádateľný. Dieťa, ktoré netrávi čas so svojou rodinou si nedokáže vytvoriť zdravé väzby, tak ako rovesníci, ktorí nepracujú a trávia pre nich potrebný čas s rodinou.

Z vyššie uvedeného je teda jasné, že detská práca nemá negatívny vplyv len na samotné dieťa, ale aj na jeho ďalší život a postavenie spoločnosti. Pričom nehovoríme len o sociálnom statuse daného dieťaťa, ale v konečnom dôsledku zhoršuje postavenie a sociálny status jeho súčasnej aj budúcej rodiny. Nevzdelanosť ako následok detskej práce

---

²³ Jedna štúdia (REPORT OF THE DIRECTOR-GENERAL, CHILD LABOUR 15 (1983)) poukázala na to, že práca v tradičných a semiagrárnych spoločnostiach môže byť praktickým výkonom pre život v dospelosti. Táto štúdia zdôraznila, že keďže deti vo vidieckych oblastiach nemajú dostatok príležitostí naučiť sa odborné zručnosti, pracovať ako deti a učiť sa zručnostiam disciplína v zamestnaní je jedným zo spôsobov, ako získať také zručnosti, kde alternatívy nie sú k dispozícii. Okrem toho práca v rodine pravdepodobne pomôže rozvíjať sebadôveru a sebaúctu pracujúceho dieťaťa. Môže slúžiť ako významná súčasť každodenného rodinného života a v konečnom dôsledku prispieva k zdravému vývoju dieťaťa. Tieto výhody sú ideálne a možno ich s najväčšou pravdepodobnosťou realizovať, keď nie je prítomné žiadne vykorisťovanie. Deti pracujúce v deštruktívnych a vykorisťovateľských podmienkach však nemajú možnosť využívať výhody uvedené vyššie.

sa odzrkadlí na nízkom postavení v spoločnosti, práca v nebezpečnom prostredí na zdravý čo opäť spôsobuje zhoršenie postavenia v spoločnosti. Nehovoriac o tom, že pokiaľ aj tieto deti vážne ochorejú, rodinné postavenie sa zhorší aj v smere ekonomickom, nakoľko jej nemá kto finančne pomáhať.

2.3.3 Dopad na ekonomický status rodiny

V prípade definície ekonomického statusu je vysvetlenie o niečo jednoduchšie. Ide o určitý prínos alebo postavenie, ktorým jednotlivec prispieva do ekonomického života spoločnosti. Môžeme teda hovoriť o zamestnaných, študentoch, podnikateľoch, mamičkách na materskej, dôchodcoch a nezamestnaných. Hovoríme o sociálno-ekonomickom statuse rodiny. Tento štatút osoby opisuje relatívne postavenie jednotlivca alebo rodiny v spoločnosti. To definujú ukazovatele ako dosiahnuté vzdelanie, profesia, príjem a vlastníctvo hnutel'ných či nehnuteľných vecí, napr. motorového vozidla.

Už z týchto definícií je jednoznačne jasné, že detská práca ekonomickému statusu rodiny nijak nepomôže, práve naopak. Sociálny a ekonomický status rodiny kráčajú ruka v ruke. Preto ak nemajú deti vytvorené podmienky sa vzdelávať a následne sa uplatniť v profesijnom živote, ťažko budú dosahovať lepšiu ekonomickú úroveň, zostávajú zacyklené v tejto úrovni generácie. Rodičia mnohopočetných rodín sa nevedia uplatniť na trhu práce a tak súhlasia a sami posielajú do práce svoje deti. Detská práca však nikdy nedosahuje takú výšku mzdy ako u dospelého pracovníka a tak rodinu nikam ekonomicky neposunie, naopak ekonomický nepriaznivý stav sa len prehľbuje.

3 Legislatíva v oblasti detskej práce

V Charte základných práv EÚ je detská práca definovaná „*Detská práca sa zakazuje. Minimálny vek na prijatie do zamestnania nesmie byť nižší ako minimálny vek na ukončenie povinnej školskej dochádzky bez toho, aby boli dotknuté pravidlá, ktoré môžu byť výhodnejšie pre mladistvých, a okrem vymedzených výnimiek. Mladiství prijatí do zamestnania musia mať zabezpečené pracovné podmienky primerané ich veku a musia byť chránení pred ekonomickým vykorisťovaním alebo akoukoľvek prácou, ktorá by mohla ohroziť ich bezpečnosť, zdravie alebo telesný, psychický, morálny alebo sociálny vývoj, alebo ohroziť ich vzdelávanie.*“²⁴

V dnešnej dobe existuje množstvo zákonov, medzinárodných dohovorov zakazujúcich detskú prácu. Zároveň aj iniciatívy zaoberajúce sa ukončením moderného otroctva, nútenej či detskej práce. Napriek tomu sú milióny detí prichádzajúce o detstvo a vzdelanie. Tým aj o dôstojné postavenie v spoločnosti z dôvodu vykonávania práce, ktorá ich ohrozuje ako v smere ďalšieho vývinu, tak aj na zdraví. Zasahovanie takýmto spôsobom do ich vzdelania, zdravia, postavenia v spoločnosti je narušené ich právo na dôstojnú prácu v budúcnosti. Chýbajúce vzdelanie, nedostatok informácií vplýva na ich ďalší rast a možnosť sa adekvátne v živote uplatniť.

Vo svete je 46 krajín, ktoré nemajú žiadne zákony na ochranu detí pred nebezpečnou prácou. Medzi 10 najhoršie umiestnených štátov, v ktorých pracuje najväčší počet detí, patrí Bangladéš, Čad, Kongo, Etiópia, India, Libéria, Mjanmarsko, Nigéria, Pakistan a Somálsko.

Celosvetovo poznáme viacero Európskych dohovorov a Charty Európskej únie, smernice Rady Európy, ktoré upravujú legislatívu v oblasti detskej práce. Poznáme:

- Charta základných práv EÚ
- Dohovor o právach dieťaťa
- Opčný protokol k Dohovoru o právach dieťaťa o účasti detí v ozbrojených konfliktoch (OPAC)
- Opčný protokol k Dohovoru o právach dieťaťa o predaji detí, detskej prostitúcii a detskej pornografii (OPSC)
- Opčný protokol k Dohovoru o právach dieťaťa o procedúre oznámení (OPCP)

---

²⁴ CHARTA ZÁKLADNÝCH PRÁV EURÓPSKEJ ÚNIE, 2016/C 202/02, článok 32

- Všeobecný komentár č. 13 k Dohovoru o právach dieťaťa
- Všeobecný komentár č. 8 k Dohovoru o právach dieťaťa (právo detí na ochranu pred telesnými trestami)
- Dohovor Rady Európy o ochrane detí pred sexuálnym vykorisťovaním a sexuálnym zneužívaním
- Usmernenia Výboru ministrov Rady Európy
- Usmernenia Výboru ministrov Rady Európy o integrovaných národných stratégiách na ochranu detí pred násilím
- Usmernenia Výboru ministrov Rady Európy o súdnictve zohľadňujúcom potreby detí
- Usmernenia Výboru ministrov Rady Európy o zdravotnej starostlivosti zohľadňujúcej potreby detí
- Dohovor Rady Európy o ochrane detí pred sexuálnym vykorisťovaním a sexuálnym zneužívaním
- Dohovor Rady Európy o boji proti obchodovaniu s ľuďmi
- Usmernenia Rady EÚ na propagáciu a ochranu práv dieťaťa
- Európska sociálna charta (revidovaná), CETS č. 163, 3. mája 1996
- Rada Európy, Európsky dohovor o právnom postavení detí narodených mimo manželstva, CETS č. 85, 15. októbra 1975
- Rada Európy, Dohovor o osvojení detí (revidovaný), CETS č. 202, 27. novembra 2008
- Rada Európy, Dohovor o styku týkajúcom sa detí, CETS č. 192, 15. mája 2003
- Rada Európy, Dohovor o výkone práv detí, CETS č. 160, 25. januára 1996
- Rada Európy, Dohovor o ochrane detí pred sexuálnym vykorisťovaním a sexuálnym zneužívaním, CETS č. 201, 25. októbra 2007, a mnoho ďalších

S prácou vykonávanou deťmi sa ľudstvo stretáva v priebehu celej svojej histórie. Napriek snahám sa nepodarilo problém detskej práce do súčasnosti celkom odstrániť a práca detí a mladistvých je vo svete naďalej vo veľkej miere využívaná²⁵ ako na poli medzinárodného, tak európskeho práva je táto otázka aj veľmi frekventovaná. Zvýšený záujem o ochranu detí prostredníctvom regulácie výkonu ich práce a ochrana osobitných

---

²⁵ Kol. Dětská práce podle instrumentu mezinárodního práva. Sociální politika, 2000, č. 4, s. 2-3

skupín zamestnancov, medzi ktorých zaradujeme aj zamestnancov mladistvých, sa po prvej, no predovšetkým po druhej svetovej vojne, premietli v normotvorbe Organizácie spojených národov, Medzinárodnej organizácie práce, Rady Európy, Medzinárodnej únii pomoci deťom, no aj v komunitárnom práve.²⁶

3.1 Medzinárodná únia pomoci deťom

V počiatkoch svojho vzniku sa Medzinárodná únia pomoci deťom (ďalej len „UISE“)²⁷ sústreďovala na prostriedky pre pomoc deťom postihnutých vojnou. V roku 1923 sa zaslúžila za vznik dokumentu, Deklarácia práv dieťaťa. Po prerokovaní na Zhromaždení Spoločnosti národov vošiel tento dokument do povedomia ako Ženevská deklarácia práv dieťaťa. Napriek chýbajúcemu prvku medzinárodnej právnej záväznosti ho môžeme považovať za prvý právny koncept vznikajúceho systému medzinárodnej ochrany práv dieťaťa.²⁸ Zahŕňa základné potreby dieťaťa zaradené do piatich záväzkov. Ako prvé je nutnosť poskytovania možnosti na normálny telesný a duševný rozvoj. V prípade druhého a tretieho záväzku sa pomoc zameriava na životné situácie, ktoré môžu nastať, ako vojnové obdobie, hladovanie, choroby, strata rodinných príslušníkov. Predposledným záväzkom je vyzdvihnutie ochrany detí v oblasti hospodárskeho a iného vykorisťovania. A v neposlednom rade, piaty záväzok, potreba vychovávať deti, aby boli vedené k znášanlivosti, aby vedeli porozumieť a pomôcť blížnemu. Okrem toho, že sa deklarácia stala odrazom vtedajšieho postavenia detí, tak aj inšpirovala iné krajiny k nutnosti prijatia dokumentov na medzinárodnej úrovni k stimulácií aj v rovine medzinárodného práva.²⁹

---

²⁶ Laclavíková, M., Počiatky právnej úpravy zákazu detskej práce. *Acta Universitatis Tyrnaviensis, Iuridica*, Ročenka právnickej fakulty Trnavskej univerzity, 2006, s. 65

²⁷ UISE (*Union Internationale de Secours aux Enfants*) je medzinárodná únia pomoci deťom vytvorená pre akcie na pomoc deťom, založená v roku 1920 v Ženeve

²⁸ Jílek, D., Stručná geneze mezinárodní ochrany dítěte. *Právník*, 1990, č. 4, s. 365

²⁹ Jílek, D., Stručná geneze mezinárodní ochrany dítěte. *Právník*, 1990, č. 4, s. 366

3.2 Organizácia spojených národov a normotvorba

Organizácia Spojených národov je medzinárodnou organizáciou združujúcou 192 štátov sveta. Slovenská republika bola do tejto organizácie prijatá 19. januára 1993 ako jeden z nástupníckych štátov bývalej Českej a Slovenskej federatívnej republiky. Valné zhromaždenie OSN prijalo dňa 10.12.1948 Všeobecnú deklaráciu ľudských práv, ktorá v článku 25 deklaruje nárok detí na zvláštnu pomoc a starostlivosť, no pracovnú činnosť detí priamo neupravuje. Napriek tomu, že nie je záväzným dokumentom, pôsobí svojou morálnou autoritou a stala sa jednotným štandardom v oblasti ľudských práv.

Valné zhromaždenie OSN prijalo Deklaráciu práv dieťaťa 20. novembra 1959. Do Deklarácie boli vložené a prehĺbené myšlienky Ženevskej deklarácie. Stretávame sa s prepracovanejšou formou Deklarácie, ktorú tvorí Preambula a desať zásad, pričom tieto práva priznané dieťaťu jasne formuluje, a právna kultúra je tu podstatne vyššia. Hovoríme o nasledovných zásadách:

1. Právo na rovnosť bez rozdielu rasy, náboženstva, pôvodu, postavenia
2. Právo na zdravý duševný a telesný vývoj
3. Právo na meno a štátnu príslušnosť
4. Právo na výživu, bývanie a zdravotnícke služby
5. Právo na zvláštnu opateru pri telesnom, duševnom alebo sociálnom postihnutí
6. Právo na lásku, porozumenie, starostlivosť
7. Právo na bezplatné vzdelávanie, hru a zotavenie
8. Právo na prednostnú ochranu a pomoc
9. Právo na ochranu pred zanedbávaním, krutosťou a využívaním
10. Právo na ochranu pred diskrimináciou, na výchovu v duchu znášateľnosti a mieru

Ďalej bol v roku 1989 prijatý ďalší medzinárodný dokument, a to Dohovor o právach dieťaťa. V tomto prípade okrem zlepšenia postavenia dieťaťa môžeme hovoriť aj o prehĺbení medzinárodnej spolupráce štátov v problematike postavenia dieťaťa. Sústavu, ktorú tvoria už uzatvorené medzinárodné zmluvy Dohovor dopĺňa. Dôkazom toho je, že Preambula sa odvoláva na niekoľké pôvodné dokumenty ako je Charta OSN, Ženevska deklarácia práv dieťaťa, Deklarácia práv dieťaťa a niekoľko ďalších. V rámci štruktúry

dokumentu, obsahuje Preambulu, hmotnoprávne normy a procesné implementačné pravidlá.

Stretávame s dôrazom na fakt, že postavenie dieťaťa vyžaduje špeciálnu starostlivosť. Okrem vyjadrenia tejto potreby, Preambula špecifikuje cieľ Dohovoru, teda zlepšovanie životných podmienok dieťaťa v každej krajine, najmä v rozvojových.

V Článku 1 je najmä vymedzenie pojmu dieťa pre potrebu Dohovoru, a to ako ľudskú bytosť mladšiu ako osemnásť rokov. Národné poriadky hranicu môžu mať upravenú odlišne. Na účely tejto práce je podstatný Článok 32, ktorý hovorí priamo o otázke detskej práce, a to konkrétne o ochrane pred hospodárskym vykorisťovaním, prácou pre dieťa nebezpečnou a bránením jeho vzdelávaniu a ďalšiemu rozvoju. Signatárske krajiny musia najmä na základe medzinárodných dokumentov:

- a) určiť najnižšiu vekovú hranicu, resp. hranice pre vstup do zamestnania
- b) určiť jasnú a zodpovedajúcu pracovnú dobu a podmienky zamestnania
- c) určiť penalizáciu, resp. inú sankciu pre účinné zabezpečovanie uplatnenia článku 32

Naliehavá potreba ochrany detí pred najťažšou formou ich zneužívania má za následok, že práve Dohovor vyžaduje a ukladá Článkom 33 povinnosť prijať všetky potrebné opatrenia, aby sa zabránilo zneužívaniu detí pre akejkoľvek nezákonnej výroby či nelegálnej činnosti s narkotikami a psychotropnými látkami.

Článkom 34 zaväzujú k ochrane dieťaťa pred hrozbou a každou formou sexuálneho vykorisťovania a zneužívania. Musia byť prijaté predovšetkým opatrenia vnútroštátne, dvojstranné aj mnohostranné, najmä aby sa zabránilo:

- a) akejkoľvek nelegálnej sexuálnej činnosti detí, k jej navádzaniu alebo donucovaniu
- b) zneužívaniu dieťaťa k účelom prostitúcie alebo iných sexuálnych praktík
- c) pornografií a vytváraniu pornografického materiálu detí.

Článok 42, v ktorom sa zmluvné štáty zaväzujú k oboznámeniu verejnosti s náplňou konvencie.

Článok 43, Výbor pre práva dieťaťa je autonómny orgán, tvorí ho desať nezávislých odborníkov, voľba je tajná a obdobie je štvorročné. Je jadrom implementačného a kontrolného mechanizmu. Kontrolný mechanizmus môžeme vnímať ako nedostatočný z pohľadu, že sa jedná o tzv. normy soft law, ktoré chápeme skôr ako nezáväznú a nevyvímateľnú.³⁰ Navzdory tomuto faktoru, je opodstatnené tvrdiť, že práve konvencia obsahuje takmer úplný štandard v oblasti detských práv, ktorý prijala väčšina štátov.

---

³⁰ Bayerová, M. Obecná charakteristika úmluvy o právech dieťaťa. Právo a rodina, 2004, c. 5, s. 9

4 Cieľ a metodika práce

Hlavným cieľom bakalárskej práce je poukázať na závažnosť situácie v oblasti detskej práce a jej dopadu na jedinca a rodinu. Práca poskytuje čitateľovi náhľad do právnej úpravy detskej práce v porovnávaných krajinách, so zdôraznením úpravy na Slovensku, pretože žiadne písomné dohodnutie priamo detskú závislú, nezávislú prácu nezakazuje. Pozornosť sme upriamili aj na následok, ktorý v tejto oblasti priniesla koronakríza. Prostredníctvom porovnávania sme sa snažili hľadať možnosti zníženia rizika v danej problematike vlastným prínosom. Tak, aby sa zlepšila ekonomická a životná situácia detí a ich rodín.

Jedným z čiastkových cieľov je poukázať na nedostatočnosť vymáhania legislatívnej úpravy pre oblasť detskej práce v určitých krajinách sveta a porovnanie legislatívy navzájom. V tomto čiastkovom ciele sme sa zamerali aj na medzinárodné zmluvy, ktoré by mohli podporne pôsobiť ako základ pre dosiahnutie zlepšenia situácie. Druhým čiastkovým cieľom bolo dať na vedomie, že detská práca má nepriaznivý vplyv nielen na vývoj dieťaťa, ale zhoršuje rodinné postavenie na generácie dopredu.

Metóda kvantitatívneho výskumu

Metódu komparácie sme si vybrali pre vytvorenie obrazu o problematike detskej práce a jej dopadu na rodinu prostredníctvom porovnania dvoch subjektov, teda nami zvolené dve krajiny. Komparačnú metódu sme si zvolili hlavne z dôvodu jednoduchého porovnania primárneho súboru. (Jurčeková, M., Molnárová, I.,2005). Na základe výstupov sme vypracovali odporúčania, ktoré reflektujú elimináciu negatívnych následkov na obeť detskej práce a ich rodiny.

Časový harmonogram

Pre vypracovanie bakalárskej práce sme si vypracovali časový plán.

Tabuľka 1 Časový harmonogram

Rok 2021/2022	X	XI	XII	I	II	III	IV	V
Vypracovanie empirickej časti								
Zber publikácií a potrebných údajov								
Spracovanie								
Vyhodnotenie výskumu - výsledky								
Záver								

Zdroj: Autorka, bakalárskej práce, 2022

Charakteristika vzorky

Pre porovnanie sme vybrali Slovenskú republiku pre jej postoj, legislatívne opatrenia, ktoré uplatňuje v oblasti detskej práce.

Severoafrickú republiku sme si vybrali pre jej umiestnenie v zozname indexu ľudského rozvoja, ktoré je na posledných priečkach.

5 Výsledky práce

Ako hlavnú metódu výskumu sme si zvolili komparáciu, nakoľko ju považujeme za vhodnú metódu pre získanie výsledkov pre dosiahnutie cieľa našej bakalárskej práce. Komparácia je definovaná ako porovnávanie, respektíve vyhľadávanie spoločných črt. Ide o metódu zisťovania zhodných alebo rozdielnych vlastností pozorovaných entít. Komparácia je všeobecná operácia myslenia, ktorej úlohou je zistenie, či dva sledované objekty sú rovnaké, podobné alebo odlišné.

Krajiny sme zvolili najmä na základe poznatkov o Indexe ľudského rozvoja v daných krajinách a rovnako tak na základe rozdielnych zákonov a spôsobov ich vymáhania. Zatiaľ čo pri Slovenskej republike za rok 2020, hovoríme o HDI 0,860 a priečke 39, tak Stredoafriická republika je s indexom 0,397 na posledných miestach, konkrétne na pozícii 188, ktorá je v poradí druhá od konca zoznamu.

Porovnanie sme mohli realizovať najmä vďaka prístupu k viacerým medzinárodným dokumentom a publikáciám, ktoré sa venujú tejto problematike v oblasti ako pracovného života detí, tak aj ich ďalšieho vzdelania a dopadu práce na ich život a rodinu. Vďaka zdrojom z rôznych medzinárodných štúdií a publikácií sme preskúmali a porovnali modely prístupu k problematike v Slovenskej republike a Stredoafrickej republike. Práve komparácia Slovenskej republiky a Stredoafrickej republiky nám bola nápomocná pri hľadaní možných riešení pre elimináciu detskej práce v chudobných krajinách, akou je aj Stredoafriická republika, kde je detská práca najviac rozvinutá. Cieľom komparácie v našej práci je poukázať na nedostatky v legislatívnej úprave štátu a v závere kapitoly nájsť vhodné možnosti riešenia problematiky detskej práce v krajine, v ktorej je potrebné čo najviac detskú prácu eliminovať a tým odstrániť sociálne dôsledky a negatívny dopad na rodinu u detí, ktoré sa stali obeťami detskej práce.

5.1 Slovenská republika verzus Stredoafriická republika

Slovenskú republiku môžeme hodnotiť ako krajinu vhodnú pre budúci život. Dáva záruky a možnosti deťom a mladým ľuďom získať dobrý status a možnosť napredovať, nadobúdať majetok, zabezpečiť si príjem, ktorý vytvára bezpečné zázemie a dobré podmienky do budúcnosti. Slovensko považujeme za nádhernú krajinu s mnohými benefitmi pre deti s prístupom k formálnemu vzdelávaniu a to od primárneho až po

vysokoškolské, k neformálnemu vzdelávaniu prostredníctvom rôznych programov, v príprave na budúce povolanie, k rozvoju zručností a kompetencií prostredníctvom voľnočasových aktivít a bezplatnej zdravotnej starostlivosti.

Prostredníctvom sociálnych a ekonomicky opatrení s podporou noriem a vymožitelnosťou práva vytvára zázemie vhodné pre rodiny. Vykonáva dohľad prostredníctvom vytvorenej siete mechanizmov a orgánov s cieľom, dodržiavania ich práv a slobôd, aj v oblastiach sociálnoprávnej ochrany detí.

Na druhej strane sme zvolili Stredoafričku jednu z najchudobnejších a detskou prácou najviac postihnutých krajín sveta. Sociálne postavenie detí v tejto krajine je diametrálne odlišné od života detí v Slovenskej republike. Prakticky nie sú schopné dosiahnuť vyhovujúce, ak vôbec nejaké vzdelanie a tým pádom aj perspektívnu prácu v budúcnosti. Nedostatočné opatrenia a podmienky ich realizácie im neumožňujú vytvoriť si dostatočné podmienky pre zabezpečenie základných životných potrieb a ich jedinou možnosťou je práca v nevyhovujúcich podmienkach a za nedostatočnú mzdu. Bez výraznej zmeny smerovania štátnej politiky nemajú deti tejto krajiny šancu na posun a vymanenie sa z kruhy zadlženosti svojej rodiny .

V Slovenskej republike upravuje pracovné postavenie maloletého - osoby mladšej ako 18 rokov najmä Zákonník práce, ale i mnohé iné. Pracovné právo u nás počínajúc ustanovením článku 41 ods. 1 Ústavy SR, ktorý garantuje osobitnú ochranu detí a mladistvých, vychádza zo zákazu detskej práce. Taktiež podľa § 11 ods. 4 písm. a) až d) a ods. 5 Zákonníka práce osobám mladším ako 15 rokov a starším ako 15 rokov pred skončením povinnej školskej dochádzky zákon umožňuje tzv. ľahké práce, ktoré svojím charakterom a rozsahom neohrozujú jej zdravie, bezpečnosť, ďalší vývoj alebo školskú dochádzku. Ide o účinkovanie alebo spoluúčinkovanie na kultúrnych predstaveniach a umeleckých predstaveniach, športových podujatiach, reklamnej činnosti a iných činnostiach neuvedených v písmenách a) až c), ak ide o fyzickú osobu staršiu ako 15 rokov do skončenia povinnej školskej dochádzky. Slovenská republika sa taktiež riadi mnohými celosvetovými právnymi dokumentmi, ktoré upravujú detskú prácu.

Článok 1 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky hovorí, že „Slovenská republika uznáva a dodržiava všeobecné pravidlá medzinárodného práva, medzinárodné zmluvy, ktorými je viazaná, a svoje ďalšie medzinárodné záväzky.“, čo ukazuje na výrazné ovplyvňovanie obsahu noriem vnútroštátneho práva medzinárodnoprávnou úpravou. Výkon ľahkých prác uvedených v odseku 4 povoľuje na žiadosť zamestnávateľa príslušný inšpektorát práce po dohode s príslušným orgánom štátnej správy na úseku verejného zdravotníctva (ďalej len

„orgán verejného zdravotníctva“). V povolení sa určí počet hodín a podmienky, za ktorých sa ľahké práce môžu vykonávať. Príslušný inšpektorát práce odoberie povolenie, ak podmienky povolenia nie sú dodržiavané.

Odsek 4 rovnako zakotvuje výnimku zo zákazu v súlade so smernicou c. 94/33/ES o pracovnej ochrane mladistvých a Dohovorom MOP č. 138 o minimálnom veku. Výkon tzv. ľahkých prác osôb mladších ako 15 rokov povoľuje na žiadosť zamestnávateľa príslušný inšpektorát práce po dohode s príslušným orgánom, zároveň vykonáva dohľad nad dodržiavaním určených odpracovaných hodín a podmienok vzťahujúcich na náročnosť práce.

Zákonník práce v Stredoafrickej republike zakazuje niektoré z najhorších foriem detskej práce. Zákon v Stredoafrickej republike síce zakazuje deťom mladším ako 18 rokov vykonávať „nebezpečnú prácu“, tento pojem však nie je jasne definovaný a nešpecifikuje, či zahŕňa všetky najhoršie formy detskej práce.

Banický kódex konkrétne zakazuje detskú alebo nepľnoletú prácu. Zamestnávanie detí mladších ako 14 rokov je podľa zákona zakázané bez osobitného povolenia ministerstva práce. Zákon však tiež stanovuje, že minimálny vek na prijatie do zamestnania môže byť pri niektorých druhoch nenáročných prác v tradičných poľnohospodárskych činnostiach alebo domácich službách už od 12 rokov. Minimálny vek na prácu je nižší ako vek povinnej školskej dochádzky, niektoré deti sú povzbudzované, aby opustili školu a pokračovali v práci pred ukončením povinnej školskej dochádzky. Zákon stanovuje druh nebezpečných prác, ktoré sú deťom zakázané. Vláda nepresadila zákony o detskej práci, ale vzdeláva políciu, armádu a civilistov o právach detí a ich ochrane. Vyšetrovanie v prípade porušovania sa nerealizuje a to z dôvodu nedostatku finančných zdrojov. Vláda zavádza množstvo politík súvisiacich s detskou prácou, vrátane politík na ukončenie sexuálneho vykorisťovania a zneužívania detí a náboru a využívania detí v ozbrojených konfliktoch. Avšak neexistujú žiadne dôkazy o programoch na odstránenie alebo zabránenie detskej práce, vrátane jej najhorších foriem.

Sankcie v Stredoafrickej republike nie sú dostatočné na to, aby zabránili porušovaniu zákona. Všeobecné zákony o normách BOZP na pracovisku existujú, no ministerstvo práce ich presne nedefinovalo. Zákonník práce hovorí, že inšpektor práce môže nútiť zamestnávateľa k náprave nebezpečných alebo zdraviu škodlivých pracovných podmienok.

Vláda v Stredoafrickej republike počas sledovaného obdobia preukázala zmiešané úsilie zamerané na presadzovanie práva v oblasti boja proti obchodovaniu s ľuďmi.

Článok 151 trestného zákona kriminalizoval obchodovanie so sexom a obchodovanie s ľuďmi a stanovil tresty odňatia slobody na päť až 10 rokov, ktoré boli dostatočne prísne a pokiaľ ide o obchodovanie so sexom, úmerné trestom predpísaným za iné závažné trestné činy, ako je únos. Ak sa trestný čin týkal detskej obete sexuálneho obchodovania alebo nútenej práce podobnej otroctvu, predpísané tresty sa zvýšili na päť až desať rokov odňatia slobody s ťažkou prácou.

O rodine a postavení dieťaťa v rodine v Slovenskej republike hovorí najmä zákon č. 36/2005 Z. z., Zákon o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov. V úvode v čl. 5 sa môžeme oprieť hneď o niekoľko písmen, ktoré sú v rozpore s detskou prácou ako takou. Hovoria o úrovni starostlivosti, bezpečí dieťaťa a prostredí, ktoré je bezpečné a stabilné, prospešné pre správny duševný, citový a telesný vývoj. Toto hovorí písm. a) až c) tohto zákona. Rovnako tak v prípade, ak je dieťa akýmkoľvek spôsobom zneužívané na detskú prácu, či iné činnosti v rozpore so zákonom, či dobrými mravmi, má právo na sociálnoprávnu ochranu. To platí aj v prípade, pokiaľ je dieťa takýmto spôsobom zneužívané zo strany vlastnej rodiny. Zákon v Slovenskej republike zakazuje takéto konanie na úkor dieťaťa.

Registrácia narodenia detí je v Stredoafrickej republike taktiež výrazný problém. Deti získavajú občianstvo narodením na území štátu alebo od jedného z rodičov. Registrácia narodenia môže byť náročná a menej pravdepodobná v regiónoch s malým zastúpením vlády. Tým, že rodičia nezaregistrovali pôrody vždy hneď po narodení dieťaťa, neregistrované deti čelili obmedzeniam v prístupe k vzdelaniu a iným sociálnym službám. Nedostatok rutínnej registrácie pôrodov tiež predstavoval dlhodobé problémy.

Ďalším nedostatkom v Stredoafrickej republike je nedostatočná kontrola detí pri adopcii. Často sú obeťami detskej práce práve deti, ktoré nemajú biologických rodičov. Tieto deti si neskôr adoptujú ich opatrovníci a sú ďalej využívané na detskú prácu. Týmto spôsobom sú pre rodinu, ktorá ich adoptovala istým zdrojom príjmu. Chýba tu faktor kontroly ako je to napríklad v Slovenskej republike, kde sú takéto deti kontrolované sociálnymi pracovníkmi. Je tu jasná priepasť medzi sociálnymi systémami týchto krajín, napriek tomu, že vláda nie je k týmto problémom ľahostajná. Vlády vypracovávajú mnohé stratégie a plány, aby zmiernili chudobu a motivovali deti k navštevovaniu škôl pre lepšiu budúcnosť. Spolupracuje tiež s niekoľkými organizáciami, ktoré sa taktiež pričiňujú o to,

aby postavenie detí zlepšilo. Hovoriť môžeme o USDOL³¹ alebo už spomínanej organizácii ILO, napríklad s Programom pre dôstojnú prácu (2013-2016).

Mladí ľudia v Slovenskej republike vstupujú na trh práce v čoraz vyššom veku, súvisí to s neustálou prípravou na povolanie.³² a to hlavne v dôsledku predlžujúceho sa času vzdelávania. Je ale aj mnoho mladých ľudí, ktorí pracujú prostredníctvom brigád, alebo majú prácu v rozsahu, v akom povoľuje zákon. V Slovenskej republike majú mladiství povolené pracovať od 15 rokov, pokiaľ sa jedná o ľahké práce, ktoré nijak neovplyvňujú školskú dochádzku dieťaťa a jeho ďalšie smerovanie. V Slovenskej republike legálne pojem detská práca je neznámy. Nakoľko slovenská legislatíva túto možnosť úplne vylučuje a porušenie sa trestá. Záujem o mladistvých prostredníctvom brigád klesá aj vplyvom Covid 19, ale aj dostatkom voľných pracovných síl na trhu práce. Najčastejšie sa mladiství zamestnávajú v obchode, službách prípadne v administratíve, v gastro priemysle alebo v cestovnom ruchu.

V Stredoafrickej republike miestne a vysídlené deti už vo veku sedem rokov často vykonávajú poľnohospodárske práce vrátane zberu arašidov a manioku a pomáhali pri zbere predmetov, ktoré sa následne predávajú na trhoch, ako sú huby, seno, palivové drevo a húsenice. V Bangui veľa mestských detí ulice pracuje ako pouliční predavači. Pracujú ako domáci robotníci, rybári a v baniach v nebezpečných podmienkach bez náležitej ochrany alebo sú nútené pracovať dlhé hodiny (t. j. 10 hodín denne). Najhoršia forma detskej práce je na diamantových poliach, prepravujú a umývajú štrk, ťažia zlato, kopú diery a nosia ťažké náklady. Napriek tomu, že zákon zakazuje detskú prácu pri ťažbe, pozorovatelia videli veľa detí pracovať na poliach ťažby diamantov a v ich okolí. Počas roka neboli odstránené žiadne známe obete z najhorších foriem detskej práce. Deti sa naďalej angažujú ako detskí vojaci. Boli hlásené prípady exSeleka, Anti-balaka a iných ozbrojených skupín, ktoré v priebehu roka verbujú detských vojakov.

Za nedostatok v Stredoafrickej republike môžeme považovať aj neexistujúcu kontrolu školskej dochádzky detí. Na rozdiel od Slovenskej republiky (ďalej len „SR“), kde je školská dochádzka povinná a zároveň kontrolovaná, tento faktor opäť v Stredoafrickej republike (ďalej len „SAR“) chýba. Zatiaľ čo v SR máme Zákon 245/2008 Z.z. o výchove a vzdelávaní v znení neskorších predpisov, ktorý určuje desaťročnú povinnú školskú dochádzku, SAR žiadny takýto zákon nemá. Teda, pokiaľ deti nechodia

---

³¹ U.S. DEPARTMENT OF LABOR – organizácia ktorá sa zameriava na zlepšenie pracovných podmienok; pokročilé príležitosti na ziskové zamestnanie; a zabezpečenie výhod a práv súvisiacich s prácou
³²Štatistický úrad, 2019 s.10

do školy rodičom z toho neplynie žiadna zodpovednosť a štát nemá žiadnu možnosť vynútiteľnosti, nakoľko nemá zákon o ktorý by sa oprel. Podľa databázy CLR³³ sú všetky zákony týkajúce sa detí staršie ako dvanásť rokov. Posledný zákon týkajúci sa dieťaťa bol vydaný v roku 2010 a aj v tomto prípade nejde priamo o zákon na ochranu dieťaťa, ale o Trestný zákon obsahujúci aj práva dieťaťa. Zákon kriminalizuje týranie rodičov detí mladších ako 15 rokov. UMIRR³⁴ má na starosti vyšetrovanie zneužívania žien a detí. K júlu 2020 bolo porušovanie práv detí hlásené v 42 domácnostiach. Podľa UMIRR sa 214 dievčat a sedem chlapcov stalo obeťami spoločenského zneužívania. Napriek tomu, že bolo zneužívanie a zanedbávanie detí rozšírené, hoci len zriedkavo uznané, vláda nepodniká kroky na riešenie zneužívania detí.

5.2 Opatrenia na riešenie detskej práce

V dnešnej dobe už existujú nielen rôzne medzinárodné organizácie, ktoré sa o túto problematiku zaujímajú, ale vznikajú aj rôzne ekonomické možnosti riešení, rovnako ako stále viac rastie aj politický záujem o túto tému.

Jedným z opatrení v boji proti detskej práci je certifikát FairTrade. Podľa nevládnej neziskovej organizácie FAIRTRADE Česko a Slovensko, „*Fairtrade znamená spravodlivejšie obchodné podmienky, dodržiavanie ľudských a pracovných práv a šetrnosť k životnému prostrediu*“. Medzi základné princípy Fairtrade patrí výkupná cena zodpovedajúca nákladom udržateľnej produkcie a dôstojného živobytia, dlhodobé obchodné vzťahy, dodržiavanie dohovorov ILO, zákaz nútenej a detskej práce, dlhodobý udržateľný rozvoj miestnych komunít, kontrolované používanie pesticídov a ďalšej poľnohospodárskej chémie, zákaz využívania geneticky modifikovaných plodín, šetrnejší prístup k využívaniu prírodných zdrojov.

Mnohé kampane sa dnes zaslúžili zato, že vznikol certifikát FairTrade, kedy sú rôzne výrobky označené týmto certifikátom a ten má znamenať, že neboli na výrobu zneužití deti a že ľudia, ktorí sa podieľali na výrobe, získali férovú sumu za svoju prácu s demokratickým prístupom. FairTrade taktiež vykonáva kontrolu, a to konkrétne kontrolór

---

³³ Child Law Resources - je databáza medzinárodných, regionálnych a národných právnych nástrojov a politických dokumentov týkajúcich sa detí v Afrike

³⁴ Z francúzskeho - Unité Mixte d'Intervention Rapide et de Répression des violences sexuelles faites aux femmes et aux enfants (Zmiešaná jednotka pre rýchly zásah a potlačanie sexuálneho násillia páchaného na ženách a deťoch)

organizácie. Ten zároveň upozorňuje na potrebu ekologického pestovania a výrobu šetrnú k životnému prostrediu. Program sa tiež zameriava na snahu začleniť do pracovného procesu znevýhodnené skupiny ako sú ženy či hendikepované osoby.

Na zníženie využívania detskej práce boli navrhnuté dva hlavné typy politik, ktoré ovplyvňujú ponuku a dopyt detskej práce. Prvý typ, politika „na strane ponuky“, sa snaží znížiť ponuku detskej práce. Príkladmi sú schémy, ktoré ponúkajú odmeny deťom, ktoré navštevujú školu (napríklad poskytovanie obedového jedla alebo motivačné platby za dochádzku) a programy, ktoré zlepšujú úverové trhy tak, že si rodičia môžu požičať finančné prostriedky, ktoré im umožnia udržať ich deti v škole.

Druhý typ, politiky „na strane dopytu“, je určený na zníženie dopytu zamestnávateľov po detskej práci. Príkladom sú zákazy detskej práce s pokutami pre zamestnávateľov, ktorí ich nedodržiavajú, a medzinárodné kampane na bojkot výrobkov vyrobených pomocou detskej práce.

V neposlednom rade môžeme ako o opatreniach hovoriť aj ako o činnosti mnohých charít a organizácií, ktoré sa venujú aj boju proti detskej práci. V súčasnosti je vo svete viacero organizácií alebo charít, ktoré sa zameriavajú na pomoc deťom. Nejedná sa len o pomoc v oblasti detskej práce, ale pomoc týkajúcu sa ľudských práv, teda v danom prípade práv dieťaťa. V Slovenskej republike môžeme hovoriť napríklad o organizácii Človek v ohrození, o Slovenskej katolíckej charite alebo o nadácii Integra. Samozrejme je ich omnoho viac, my sme však pre prácu a bližšie priblíženie vybrali tieto. Naopak SAR nemá žiadnu vlastnú organizáciu alebo charitu, ktorá by sa venovala tejto činnosti. Zväčša sa tu nachádzajú práve medzinárodné organizácie alebo organizácie iných krajín, ktoré zamestnávajú miestnych obyvateľov, prípadne im vypomáhajú ako dobrovoľníci. Medzi organizácie iných krajín, ktoré taktiež pôsobia v SAR patrí napríklad americká Invisible children alebo organizácia Spojeného kráľovstva World Vision. Celosvetovo najznámejšou organizáciou, ktorá pomáha deťom vo svete je organizácia UNICEF, ktorú sme už v práci spomenuli niekoľkokrát. Nakoľko už táto organizácia bola spomínaná, nebudeme duplicitne opisovať čomu sa venuje.

Človek v ohrození je mimovládna nezisková organizácia, ktorá pôsobí vo všetkých kútoch sveta. Okrem pomoci na Slovensku a aktuálnej situácií na Ukrajine, sa venuje aj pomoci v krajinách ako Kuba, Palestína, Mjanmarsko alebo aj Afrika. Organizácia vznikla v roku 1999 založená bola novinármi a reaguje na potreby krízových situácií vo svete. Vznikla na základe vtedajšej vojny v Kosove a najmä kvôli dôsledkom, ktoré so sebou priniesla pre civilistov. Organizácia sa venuje aj dlhodobým projektom zameraným na

rozvojovú spoluprácu, podporu ľudských práv a globálne vzdelávanie. Pomoc je adresná v spolupráci s miestnymi partnermi a efektívne využívať finančné zdroje. Za svoje poslanie organizácia považuje *„účinne pomáhať ľuďom, ktorí trpia dôsledkami vojnových konfliktov, prírodných katastrof a autoritárskych režimov. Vzdelávacími aktivitami a prácou vo vylúčených komunitách na Slovensku prispievame k budovaniu otvorenej, tolerantnej a inkluzívnej spoločnosti“*. Organizácia svoju činnosť rozšírila a okrem urgentných zásahov pri kritických situáciách sa venuje aj rozvojovej spolupráci a dodržiavaniu ľudských práv.

Slovenskú katolícku charitu (ďalej len „SKCH“) v súčasnosti tvorí 10 diecéznych/arcidiecéznych charít a Sekretariát SKCH. Ročne poskytnú pomoc viac ako 24 000 ľuďom v núdzi v 318 zariadeniach. Štatutárnym orgánom SKCH je generálny sekretár. SKCH je súčasťou európskeho a celosvetového spoločenstva charít. Všetky sú spojené v konfederácii Caritas Internationalis (CI) so sídlom v Ríme. Hoci vo svojej štruktúre sú odlišné, vykonávajú rovnaké poslanie: šírenie sociálnej spravodlivosti a solidarity. Charita sa snaží zlepšovať kvalitu medziludských vzťahov a života praktickým príkladom podľa evanjelia. Má zástupcov v Rade Európy v Strasburgu, v OSN v Ženeve, vo Viedni a New Yorku i v UNESCO v Paríži. SKCH poskytuje v prípade nepredvídaných prírodných a iných nešťastí (napr. pri odstraňovaní následkov povodní, zemetrasení a pod.) humanitárnu pomoc. Zároveň vyhlasuje zbierky na pomoc ľuďom v postihnutých a vojnových oblastiach. Realizuje adopciu na diaľku v Európe, Ázii a Amerike, Afrike.

Organizácia Integra začínala v roku 1995 školeniami pre začínajúcich podnikateľov. Týchto školení sa zúčastnilo takmer 500 žien, ktoré si po absolvovaní založili malé firmy.

Časom sa preorientovali na Afriku, kde bola doposiaľ poskytnutá pomoc v hodnote takmer dvoch miliónov eur. V Keni a Etiópii organizácia rozvinula program „Podpora detí“, ktorý chudobným africkým deťom dáva možnosť chodiť do školy. Vďaka ukončenému vzdelaniu majú mnohé možnosť lepšej práce a vedia zabezpečiť seba aj rodinu. Pôsobia aj v rámci humanitárnej pomoci a sú členom medzinárodnej humanitárnej Aliancie Integral.

Aktívne sa zapájajú do ekonomického rozvoja a fairTrade. Snažia sa zvyšovať životnú úroveň tým, že vytvárajú dôstojné podmienky na prácu, spravodlivú mzdu pre chudobných farmárov v Keni a Etiópii. Cez program podpory detí ponúka Integra možnosť podporiť dieťa, na ktoré finančne prispieva, píše si listy. Finančný príspevok slúži na úhradu školného, zabezpečenie jedného teplého jedla za deň, pomôcky do školy

a uniformu. Čiastočne pokrýva náklady na bývanie, život v detskom domove alebo býva na internáte, zabezpečuje sa z príspevku aj zdravotná starostlivosť.

5.4 Odporúčania pre prax

Nakoľko sa nám v komparácií medzi sledovanými krajinami preukázalo množstvo nedostatkov v oblasti legislatívy Stredoafrickej republiky predstavujeme odporúčania, ktoré považujeme za potrebné pre zníženie práce vykonávanej deťmi. Naše odporúčania sú spolu úzko prepojené a želaný efekt by mohol byť dosiahnutý pri využití všetkých prostriedkov súčasne.

- zmena v oblasti legislatívy sociálneho zabezpečenia rodín s maloletými deťmi- kde by sa kládol dôraz na mesačný finančný príspevok pre deti, ktoré si plnia povinnú školskú dochádzku. Takýto finančný príspevok by mohol byť obdobnou dávkou ako je štátna sociálna dávka vyplácaná v Slovenskej republike a tou je prídavok na dieťa, ktorý sa poskytuje na každé dieťa, ktoré si plní povinnú školskú dochádzku alebo sa pripravuje štúdiom na svoje budúce povolanie. Príspevok by zabezpečoval finančné prostriedky pre rodinu a zároveň by z určitej časti pokryl príjem rodiny, ktorý do rodiny prinášajú pracujúce deti. Motiváciou pre plnenie povinnej školskej dochádzky pre deti by mohol byť aj príspevok na stravu, ktorý by zabezpečil jedno teplé jedlo pre dieťa, ktoré sa aktívne zúčastnilo vyučovania. Tento benefit si mnohé rodiny v súčasnosti nemôžu dovoliť.
- zmena v oblasti legislatívy školského zákona a dôslednejšia činnosť štátnych kontrolných orgánov pri dohľade jeho dodržiavania. Síce Stredoafrická republika má v platnosti školský zákon o povinnom plnení školskej dochádzky, prax je však taká, že reálnu dochádzku detí do školských zariadení nie je úplne možné odkontrolovať. Ak by však bola činnosť kontroly dôslednejšia a sankcionovala by rodičov detí, ktoré si majú plniť povinnú školskú dochádzku, odobratím finančných príspevkov. Za rovnako efektívne považujeme finančne sankcionovať aj podnikateľov, u ktorých by bolo zistené, že poskytujú zamestnanie pre deti, ktoré by mali podľa nariadení plniť povinnú školskú dochádzku. Aktívna a reálna účasť na povinnej školskej dochádzke zabezpečí aj deťom so základným vzdelaním dostatočnú finančnú gramotnosť. V súčasnosti sa pre nedostatočnú gramotnosť rýchlo stávajú obeťami vykorisťovania prostredníctvom detskej práce.

- vymedzenie konkrétnych noriem v Zákonníku práce, kde by zmena legislatívy priniesla presné určenie minimálneho veku pre aktívnu pracovnú činnosť a definovala by aj druh pracovnej činnosti, ktorá je vhodná pre mladistvých. Tým by bolo presne určené, že deti do akého veku pracovať nesmú a konkretizovala by činnosť, ktorá je vhodná pre ešte neplnoletých mladistvých. Zároveň by sa určila minimálna hodinová sadzba pre zamestnanca, ktorá by síce navýšila náklady podnikateľa na výrobu a v konečnom dôsledku by zvýšila aj cenu produktu. Avšak je potrebné, aby bola cena práce zohľadnená v cene tovarov určených na export, čím by bolo dosiahnuté zníženie ľahkej dostupnosti týchto tovarov a v globálnom merítku by cena znížila spotrebný konzum.

Záver

Cieľom pri spracovaní témy bolo čitateľovi priblížiť problematiku nemiznúcej nelegálnej detskej práce, existujúcu právnu úpravu ako aj medzinárodné dokumenty, dokumenty porovnávaných krajín a tým vytvoriť náhľad reálneho obrazu o aktuálnom právnom postavení detí v tejto oblasti. Nelegálne zamestnávané deti majú upierané základné slobody, vzdelanie, sú ohrozené na zdraví, nemajú voľný čas.

Chceli sme poukázať na vykorisťovanie detí prostredníctvom práce ako reálnej hrozby, ktorá sa napriek mnohým snahám vyskytuje v modernej dobe. A vzhľadom na súčasnú globálnu situáciu má tendenciu sa naďalej rozrastať. Deje sa tak veľakrát bez vedomia okolitého sveta, či už z dôvodu nedostatočnej informovanosti, alebo pohodlnej nevedomosti.

Môžeme povedať, že napriek existujúcim dokumentom, ktoré majú detské práva chrániť sa stále nájdu krajiny, v ktorých toto právo nie je vymáhané. Jedná sa najmä o krajiny s nízkou životnou úrovňou, kde sú rodiny zadlžené po celé generácie. Jedným z dôvodov je práve vysoký dopyt po lacných veciach, ktoré sa v týchto krajinách vyrábajú. Možnosť lacnej výroby a teda pre bežného konzumenta „dobrej ponuky“ však existuje práve z dôvodu lacnej pracovnej sily, ktorá tovar vyrába. Cena za prácu je nízka, náklady sa tlačia nadol a výsledkom sú tovary, ktoré sa v bohatých krajinách predajú za minimálne predajné ceny. Preto ako jednu z možností riešenia považujeme práve zníženie konzumu ako závislosti modernej spoločnosti. Ide však o proces oveľa zložitejší.

Nato, aby sa znížila práve táto konzumná závislosť je nutné zvýšiť povedomie ľudí, pretože nakoniec, sme to práve my konzumenti, ktorí tieto podmienky vytvárajú. Veľký význam prikladáme práve médiám, ktoré majú dosah nato, aby sa toto vedomie zvýšilo. Okrem iného sú médiá jedným z najsilnejších mienkotvorcov. Mediálny tlak prostredníctvom rozhlasu televízie, tlače, ale najmä sociálnych sietí má obrovskú moc. Média sú jedným z najsilnejších faktorov v presadzovaní rýchlych módnych trendov, vzorcov správania a presadzovania hodnotového rebríčka v živote človeka. Preferuje sa život v blahobyte, plný krásnych technicky nových modernejších statkov. Všetci však pri nakupovaní máme možnosti, pretože v móde sú výrobky, ktoré majú označenie FairTrade. Týmto označením výrobcovia garantujú absenciu detskej práce pri výrobe. Možnosť takejto voľby zo strany spotrebiteľa sa však nikde neprezentuje. Predpokladáme, že ak by sa takéto informácie zverejňovali tak značky, ktoré na výrobu svojich výrobkov detskú prácu

tolerujú a využívajú by mali na základe opovrhovania v spoločnosti znížené aj zisky. A v neposlednom rade považujeme za jednu z najpodstatnejších prevencií zlepšenie vzdelania práve v týchto krajinách.

Neschopnosť vynútenia legislatívy v oblasti detskej práce zhoršuje podmienky rodín, prehĺbuje chudobu a nevzdelanosť v rodine, nepomáha celkovému sociálno-ekonomickému statusu rodiny.

V Slovenskej republike sú detské práva pevne zakotvené vo viacerých zákonoch a tieto práva sú chránené, a v prípade ich porušenia a nerešpektovanie je možné vyvodiť trestnoprávnu zodpovednosť. V Stredoafrickej republike tomu tak nie je. Ako sme sa v porovnaní dozvedeli, Juhoafrická republika síce má legislatívu na ochranu detí, avšak vynútiteľnosť týchto práv je nedostatočná. V Slovenskej republike je určené postavenie dieťaťa v rodine, napr. prostredníctvom zákona o rodine, no v Stredoafrickej republike nie je nijako bližšie špecifikované a nie sú jasne určené jeho práva a povinnosti ani voči rodičom. Detská práca neumožňuje deťom zúčastňovať sa adekvátne na vzdelávaní čoho je následkom nedostatočný rozvoj kompetencií a zručností dôležitých pre ďalšie smerovanie v živote. Ťažká a zdraviu nebezpečná práca detí nedokáže dostatočne ekonomicky zabezpečiť rodinu a vytvára naďalej dlžobný spôsob života celých pokolení. Biedne ekonomické a sociálne postavenie týchto krajín je odrazom celej krajiny.

Dospeli sme sa k záveru, že detská práca je naozaj vážnym a globálnym problémom a vyriešiť ho naozaj nie je také jednoduché. Je nutné, aby sa tejto problematike začali venovať nielen osoby na tých najvyšších miestach pomocou tvorby zákonov, ale aj bežní ľudia. Nakoniec sme to práve my, konzumenti, ktorí svojim postojom a zodpovedným správaním spotrebiteľa máme v tomto smere najväčšiu moc. Ak budeme mať aspoň trochu vôle chciet sa dozvedieť viac o pôvode toho čo kupujeme.

Zoznam použitej literatúry a zdrojov

Bartošová Jitka. *Finanční potenciál domácností*, Praha: powerprint 2013. 264 s. ISBN 978-80-7431-107-9

Bártlová Sylva – Matulay Stanislav 2009. *Sociológia zdravia, choroby a rodiny*, Martin: Osveta, s.r.o. 2009. 142 s. ISBN 978-80-8063-306-6

Mareš Petr. 1999. *Sociologie nerovnosti a chudoby*. Praha: SOCIOLOGICKÉ NAKLADATELSTVÍ 1999. 248 s. ISBN 80-85850-61-3

Matoušek Oldřich. – Pazlarová Hana. 2010. *Hodnocení ohroženého dítěte a rodiny*, Praha: Portál, s.r.o. 2010. 183 s. ISBN 978-80-7367-739-8

Merdan, Jakol. a kol. *Marking progress againts child labour*. [Výskumná správa]. Geneva: ILO, 2013. ISBN: 978-92-2-127181-9

Oláh Michal. 2016. *Sociálna práca v praxi*, Bratislava: IRIS. 2016. 398 s. ISBN 978-80-89726-58-5

Oláh Michal - Roháč Ján. 2008. *Sociálna ochrana detí a sociálna kuratela*, Bratislava: BEKI design. 2008. 256 s. ISBN 978-80-89271-35-1

SLOVENSKÁ SIEŤ PROTI CHUDOBE 2012. *Tieňová správa o chudobe a sociálnom vylúčené v Slovenskej republike*, Bratislava: IRIS 2012. 84 s. ISBN 978-80-971225-5-3

Štefanko Milan 2015. *Chudoba, spoločenské súvislosti a sociálne politiky na jej odstránenie*. Bratislava: IRIS, 2015. 244 s. ISBN 978-80-8153-040-1

Thompson Kenneth: *Klíčové citace v sociologii* Brno: Barrister & Principa., 2001. 272 s. ISBN 80-85947-68-4

ILO 2017. *Global Estimates of Child Labour - RESULTS AND TRENDS, 2012-2016* [report], 2017. ISBN 978-92-2-130152-3

UNICEF a ILO 2021. *CHILD LABOUR, Global estimates 2020, Trends and the road forward* [report], 2021. ILO ISBN: 978-92-2-034878-9 (print); 978-92-2-034879-6 (web PDF)[ISBN]

Inštitút cirkulárnej ekonomiky 2017. *Slovensko a cirkulárna ekonomika* [brožúra], 2017
Dostupne na: <https://lnk.sk/gm36>

Štatistický úrad 2020. *Slovenská štatistika a demografia, 2/2019* [online] ISSN: 1339-6854
Dostupne na: <https://lnk.sk/gmgs>

Fairtrade Česko a Slovensko 2021. *Čo je fairtrade?* [online] 2021. Dostupné na:
<https://fairtrade-slovensko.sk/fairtrade-2/co-je-fairtrade/>

Fairtrade Česko a Slovensko 2021. *Epidémia ochorenia covid-19 predstavuje riziko rozšírenia detskej práce* [online] 2020. Dostupné na: <https://lnk.sk/ffj6>

U.S. Embassy in Central African republic 2020. *CENTRAL AFRICAN REPUBLIC 2020 HUMAN RIGHTS REPORT* [online] Dostupné na: <https://lnk.sk/hph6>

Spravodajstvo Európsky parlament 2022. *EÚ a obehové hospodárstvo* [online] Dostupné na: <https://lnk.sk/fxw6>

Human Development Reports 2020. *Latest Human Development Index Ranking* [online]
Dostupné na: <http://hdr.undp.org/en/content/latest-human-development-index-ranking>

UNICEF 2021 *Central African Republic: Nearly 370,000 children now internally displaced amidst ongoing violence – highest number since 2014* [online] Dostupné na:
<https://lnk.sk/odtw>

UNITED NATIONS HUMAN RIGHTS 2020 *OHCHR in Central African Republic* [online] Dostupné na: <https://www.ohchr.org/en/countries/central-african-republic/our-presence>